N°. 27. Donderdag 14 September 1905. 5de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.
Vrij aan huis of franco per post
binnenland *bij vooruitbetaling* . ƒ 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 2.50
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.05

Prijs der advertentiën.
Per regel . . . . ƒ 0.10
Bij plaatsing van 300 regels . - 0.09
» » » 1000 » . - 0.08
» » » 3000 » . - 0.07

Mededeelingen of **Ingezonden Stukken** moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan Mevrouw N. VAN ZUYLEN-TROMP, **7a Heerengracht,** aan den Heer H. L. VORSTENBOS, **42 Witte de Withstraat,** beiden Den Haag of aan den Heer M. A. VAN HEEKEREN te **Zeist.**
Voor de **Administratie,** ook wat betreft **Abonnement** en **Verandering van woonplaats,** wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **212 Riouwstraat.** voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" ***NIEUWE MOLSTRAAT 20,*** beiden Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen.

I. Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

Dezer dagen ontving de penningmeester van het hoofdbestuur uit Utrecht de verrassende tijding, dat aan onze Vereeniging een **legaat van f 5000** is te beurt gevallen. De heer **J. W. Post,** — dezelfde, aan wiens nagedachtenis, bij zijn overlijden op 26 Juli 1904, door den voorzitter onzer redactie-commissie, die in hem o.a. een warm strijder voor de irrigatie van Java verloor, een hartelijk woord van waardeering werd gewijd — had bij olografisch testament deze som aan »Oost en West« vermaakt, meldde de executeur-testamentair.

Het behoeft wel geen betoog, hoe welkom ons deze onverwachte stijving onzer hoofdbestuurskas is en met hoe groote dankbaarheid wij den gullen schenker gedenken, van wien wij thans opnieuw een bewijs krijgen zijner altijd zoo warme belangstelling in den arbeid en het streven van Oost en West. Zulk een blijk van groot vertrouwen in de Vereeniging geeft ons kracht om met nieuwen moed op den ingeslagen weg voort te gaan.

II. Van „Boeatan":

Het is misschien niet overbodig, na bovenstaand bericht, hier aan te teekenen, dat de kas der naamlooze Vennootschap »Boeatan« *niets* te maken heeft met die der Vereeniging »Oost en West« Er mochten soms personen zijn, die hiervan niet volkomen op de hoogte, zouden meenen, dat nu het plaatsen der aandeelen, tot aanvulling van het kapitaal onzer permanente tentoonstelling met verkoop, niet meer noodig is.......

Integendeel, wij doen, onder dankbetuiging aan de leden, die reeds hun best gedaan hebben, thans een **hernieuwd beroep op allen,** die dit nog niet deden. Sinds verleden week zijn wij nog lang niet, waar wij wezen moeten.

Prospectussen met inteekenbiljetten zijn op aanvraag nog altijd te bekomen in Laan van Meerdervoort 195 en Plaats 9.

III. Van de Afdeeling Amsterdam:

Bestuursvergadering op Zaterdag 9 Sept. in American-Hôtel.

Aanwezig de HH.: *H. Smeenge*, Voorz., *E. A. H. v. d. Heide*, Vice-Voorz., *H. W. Praasterinck*, 1e Penningm. en de leden *H. Kohlbrugge, F. Almerood* en *H. Th. Roelandus*. De heer *P. L. v. Genderen* 1e Secr., alsmede de heer *J. W. Sikman* 2e secr. hadden kennis gegeven de Verg. niet te kunnen bijwonen. Zonder kennisgave was afwezig de heer *J. P. H. Witkamp*, 2e Peningm.

De Voorz. opent de Verg. en draagt den heer v. d. Heide het secretariaat op van dezen avond. Ingekomen was een schrijven van mevr. de Presidente van »Oost en West« om de medewerking in te roepen der Afd. voor de plaatsing van aandeelen in de 5e en 6e Serie van de Naamlooze Vennootschap »Boeatan«. Besloten werd 200 aandeelen in blanco aan te vragen en die met begeleidend, opwekkend schrijven toe te zenden aan die personen, besturen van Maatschappijen enz., van wier kunnen men verzekerd is en op wier welwillendheid en humanitairen zin een hoopvol beroep zal worden gedaan.

In plaats van den 1en Secr., den heer *v. Genderen*, die, tot groot leedwezen van het bestuur bedanken moest voor zijne functie, wordt benoemd de heer Mr. *J. W. Sikman*, wien van deze keuze kennis zal worden gegeven. Van zijne erkende activiteit en sympathie voor »Oost en West«, verwacht het Bestuur veel heil voor de Vereeniging. Als afgevaardigde naar de 10 dezer te Beverwijk te houden Algem. Verg. van de *Vereeniging voor het Vreemdelingenverkeer* wordt, in plaats van den heer *v. d. Heide*, die op 't laatst verhinderd is, gekozen de heer *Almerood*, die deze zending op zich neemt.

Alsnu wordt besloten tegen 26 Sept. a. s. eene **Algemeene Ledenvergadering** bijeen te roepen, waarin als punten van behandeling zullen voorkomen:

a. Bespreking van het Werkplan 1905—1906.
b. Verslag van den heer Almerood van de Verg. te Beverwijk.
c. Verslag van de Commissie voor »Boeatan«.
d. » » » » » Gezellige bijeenkomsten.
e. Wat verder ter tafel zal worden gebracht en ter behandeling wordt aangenomen.

A'dam, 9 Sept. '05.

De waarnemend Secretaris:
E. A. H. VAN DER HEIDE.

In gespannen verwachting.

De dag nadert, de dag is nabij, waarop Neêrlands geliefde Vorstin in breede trekken zal uiteenzetten de wijze, waarop Hare regeering vermeent zich van hare plichten tegenover de natie te kwijten, schetsen den toestand in de verschillende deelen van Haar rijk.

Er is één plicht voor Nederland's regeering, die boven alles gaat, 'n plicht *niet* verwaarloosd, maar veronachtzaamd, waar ook in zoo menige Troonrede niet dan als ter loops sprake was van de koloniën, alsof Neêrland niet heel zijn grootheid, heel wat het van die grootheid van weleer rest, te danken had en heeft aan het bezit van die landen, in Oost en West zich slingerend om den evenaar, schatten en schatten sluim'rend nog in den bodem der wildernissen, sluim'rend in den geest dier volkeren, millioenen aan millioenen, wachtende op de tooverroede, die zal doen ontspruiten daar ginds het nieuwe leven, Nederland tot eere, maar ook Nederland ten gewin.

Nog slechts weinige dagen en de nieuwe Troonrede zal zijn gesproken, om van het vorstelijk 's Gravenhage aan ijle boden toevertrouwd daar ginds in Oost en West vreugde of teleurstelling te brengen.

Moge het Neêrlands vorstin gegeven zijn door de keuze Harer raadslieden een woord van kracht, een woord van willen te kunnen spreken.

De tijden zijn ernstig in Oost, zoo als in West. Dáár het rijke en toch zoo arme Java, ginds kwijnend, toch zoo hoopvol Suriname— arm Curaçao!

De tijden zijn ernstig!

De vrede van Portsmouth der wereld verkondigd, heeft wel is waar 'n einde gemaakt aan den vreeselijken krijg, die Mantsjoerije's vlakten in vuur en vlam zettend, de hoop eener, honderd millioenen beheerschende autocratie in Tsoesjima's-straat met één slag vernietigend, de *wereldrust* dreigde te verstoren. De gruwelijke krijg is voorbij, verdwenen ook de vrees voor mogelijke complicaties, maar uit de vredesklanken komt tot ons, als van 'n reuzen-ontwaken, het dof geruisch, aanzwellend tot 'n lied van zelfbewustzijn en van kracht, sprekende van de jonge en toch zoo billijke aspiratiën van den Aziaat.

Moge het 'n woord van kracht, moge het 'n woord van willen zijn, dat ginds aan Java's beste zonen, aan Nederland verknocht, de blijde mare brenge, dat ze niet tevergeefs tot Nederland hebben opgezien, dat door Neêrlands Koningin voor heel Haar volk het woord gesproken werd, dat voor millioenen en millioenen heel 'n toekomst ontsluieren moge door den uitgesproken *wil* van 'n klein, maar blijkens zijn verleden tot energiek handelen machtig volk, om zich met de leiding te belasten dier tot 'n nieuw leven ontwakende massa, deze langs lijnen van geleidelijkheid, zonder langzaamheid, te voeren tot hooger . . . hooger!

Moge het 'n woord van kracht, moge het 'n woord van willen zijn om voor gindsche landen buiten Java, door de natuur zoo kwistig toebedeeld, eene aera te ontsluiten van opkomst, bloei en welvaart, om aan het eertijds bloeiend Surinaam de oude welvaart te hergeven, moge het koninklijke woord den moed, de hoop op beter, reiken aan het kleine Curaçao, aan wanhoop thans ten prooi.

Dat woord?

Men vinde het en machtig moge het door heel Nederland weerklinken, dit brengend tot het besef van zijn hoogsten plicht, van zijn hoogst belang.

Wij hopen!

Week-Overzicht.

De berichten omtrent de militaire verrichtingen in Zuid-Celebes blijven gelukkig nog steeds gunstig luiden en, naar het schijnt, zal de daarmeê beoogde politieke schoonmaak in gindschen bajert van despotische potentaten en -taatjes tot een goed einde zijn gebracht, zonder dat verder groote bloedige offers van weerszijden moeten worden geëischt.

Eerst Boni tot rede gebracht door de hoofdmacht onder kolonel van Loenen, toen Sidenreng en aangrenzende staatjes door de colonne van Bennekom van Paré Paré ter Westkust uit, daarop de door een excursie van de vereenigde macht dra verkregen onderwerping van het, in 1860 nog zoo gedrukte Wadjo en nu een tocht naar Loewoe, het grootste, maar niet het sterkste rijkje in Zuid-Celebes, welks vorstin, door ons lankmoedig optreden tegenover Boni in de voorafgegane jaren, in de armen der ontevredenen werd gedreven, die zich tegen de eindelijk voorgenomen reorganisatie van Zuid-Celebes verzetten.

In zendingskringen zal deze tocht naar Loewoe met belangstelling worden gevolgd, waar hier van het welslagen zeer veel afhangt voor de uitbreiding van haren invloed onder de Toradja's, thans nog vooral door vrees voor Loewoe weerhouden om openlijk den christelijken godsdienst te belijden en der zending den weg te effenen, om even heilzaam voor land en volk werkzaam te zijn, als zulks in de Minahassa het geval was.

Valt dus omtrent de voorloopige uitkomsten van ons optreden in Zuid-Celebes niet dan gunstigs en voor de toekomst veelbelovends te melden, van Atjeh bracht de telegraaf een nieuwe Jobstijding door het bericht van vrij beduidende verliezen: onzen troepen in de Gajoe-landen toegebracht bij twee nachtelijke aanvallen en daarop volgende patrouille-gevechten. De berichten omtrent onze moeielijkheden met Zuid-Celebes zullen niet gefaald hebben om tot de hoofden der Atjehsche verzetspartij door te dringen en dezen tot verhoogde krachtsinspanning aan te sporen. Omzichtigheid schijnt hier, naast de meeste activiteit voor onze Atjeh-troepen, een gebiedende eisch. De taak, om daarop toe te zien, bevindt zich trouwens, naar wij meenen, in goede handen.

De begrootingen voor Suriname en Curaçao hebben de Tweede Kamer bereikt. Er worden van het moederland voor beide koloniën zware offers geëischt, zooals 3½ ton gouds voor Curaçao, op eene totale raming der middelen van ruim 5 ton gouds. Kan het moederland er o. i. stellig op rekenen, dat, wat het aan Suriname ten koste legt om het voortbrengingsvermogen dier kolonie te verhoogen, ruimschoots zijne rente zal opbrengen, minder zekerheid bestaat o. i. te dien opzichte wat de kolonie Curaçao aangaat. Toch hopen wij, dat onze volksvertegenwoordiging niet zal nalaten om datgene te noteeren, wat bestuur en regeering in het moederland in het belang der kolonie noodzakelijk achten, opdat vanwege Nederland al het mogelijke in het werk worde gesteld, om den waarlijk zorgelijken toestand in de kolonie te verbeteren. Gelijk te verwachten was, heeft de regeering de, door den Kolonialen Raad geschrapte posten in het belang der watervoorziening en van den landbouw weder op de begrooting gebracht, o. i. terecht, wijl wij nog steeds in den landbouw — zoo die mogelijk blijkt — het hoofdmiddel zien om de kolonie weder op te beuren. Wij hopen evenwel, dat de volgende vragen in ernstige overweging mogen worden genomen bij de behandeling dezer begrooting:

Is landbouw voor Curaçao mogelijk, bij deugdelijke watervoorziening?

Geven de thans genomen maatregelen ten behoeve van de watervoorziening aanleiding tot de verwachting van een goed succes?

Is het mogelijk om aan Curaçao zijn ouden bloei door den handel weêr te geven, door een meer vriendschappelijk karakter onzer betrekkingen tot Venezuela?

Is het noodige verricht ten aanzien van Venezuela om te trachten eene wijziging te brengen in de, voor de kolonie steeds nadeelige, weinig vriendschappelijke houding der venezuelaansche autoriteiten?

Ten aanzien van de beide eerste vragen kent men onze opinie, gegrond op vroegere en ook een deel der huidige litteratuur in deze materie. Toch zullen wij gaarne deze opinie prijs geven of in zooverre wijzigen, dat in dit opzicht niet het zwaartepunt moet worden gezocht tot herstel van het economisch evenwicht, wanneer op de beide andere vragen een bevredigend antwoord kan worden gegeven.

In elk geval hopen wij, dat, in welken zin de beslissing moge vallen, wat wij ondernemen ten behoeve van Curaçao, met kracht zal worden aangepakt. Onzerzijds zij evenwel nog gewezen op het laatste verslag van onzen zaakgelastigde en consul-generaal te Caracas, waaruit o. i. voor den handel van Curaçao op Venezuela weinig bemoedigends te putten valt. Reeds werd door den maatregel der surtaxe verkregen, dat Venezuela zich wat bediening van zijn buitenlandsch scheepvaartverkeer en invoerhandel betreft, zoo goed als vrij maakte van de naburige eilanden Curaçao en Trinidad. Zal het dit voordeel voor zijn eigen havens, Puerto Cabello met name, prijs geven voor 'n vriendschappelijken handdruk van Nederland. Wij twijfelen . . . .

Naar wij vernemen, is de verwachte beslissing gevallen en de oud-minister Idenburg tot gouverneur van Suriname benoemd. Wij meenen de kolonie geluk te kunnen wenschen met het optreden van dezen bewindsman, die zeker niet zal nalaten den door zijn voorganger met zijn steun aangevangen arbeid, met kracht voort te zetten en tot 'n goed einde te voeren. Wat we van den heer Idenburg als minister zagen, geeft ook grond tot de overtuiging: dat de practische omzetting van de leer der verdraagzaamheid in hem een warm voorstander vindt. Moge dit voorbeeld aan de algemeene verdraagzaamheid in de kolonie ten goede komen. Dit zou op zich zelf al 'n zegen voor het gewest zijn, maar laten we echter dankbaar erkennen, dat de toestand in dit opzicht nog heilig moet worden geheeten, in vergelijking met dien in de fransche west-Indische bezittingen.

Uit de pers. Ambtenaar-militair in Indië *Vaderland* van 8 dezer. Onze verplichting aan Indië *Alg. Hbl.* van

FEUILLETON.

Strijd.

DOOR

VEHA.

Slot.

Een paar dagen later bevindt de jonge vrouw zich tegen den middag — bij lange na nog niet 't gewone sluitingsuur der bureaux — in de keuken, wanneer »boe« haar komt waarschuwen, dat mijnheer thuis gekomen is en zich rechtstreeks naar de slaapkamer heeft begeven.

»Barangkali sakit«,*) voegt zij nog aan haar mededeeling toe.

Vrij onzacht in hare haast duwt de meesteres haar opzijde. Zich naar 't hoofdgebouw spoedend, ijlt de bezorgde echtgenoote door de achtergalerij naar de slaapkamer. Jawel, daar is van Reen reeds bezig zich te ontkleeden. Bij haar binnenkomen kijkt hij even op. Ontsteld blijft zij staan. Wat ziet hij bleek. Wat staan die oogen hol en glazig. Daarna op hem toesnellend, vat ze hem bij den arm:

»Guus, scheelt er wat aan?«

Onwillig zich losmakend, antwoordt hij: »Och, laat me toch begaan. Wat een beweging om niets« Plots breekt hij af, daar zijn beter ik begint te spreken, wanneer hij haar van angst en deelneming sprekend gelaat zich smartelijk ziet vertrekken. »Een beetje koorts, Betsy, anders niet. 't Zal wel gauw overgaan. Ik wou nu wat gaan liggen.« Klappertandend zich onderbrekend, gaat hij daarop voort: »Heb je niet nog 'n deken voor mij?«

Reeds heeft zij, zijn wensch radend, een kast ontsloten — een kamferlucht zich verspreidend door de kamer. Weldra staat zij met den gevraagden deken naast 't ledikant, — waarop van Reen zich inmiddels heeft uitgestrekt — zorgvuldig stopt zij den patient in.

Hij knikt even, voldaan, dan buigt ze zich over hem heen, hem op 't klamme voorhoofd kussend. »Word gauw beter Guus«. Fluks zich omwendend, daarop snelt zij heen, om haar aandoening te verbergen. Met bevreemden blik staart hij haar na, als begrijpt hij haar niet. Zag hij niet een traan in haar oog blinken? Tranen? Wie spreekt er hier van tranen? Zie — daar ginds. Wat beteekenen toch al die duiveltjes daar voor hem in de kamer? Lachend, dansend, springend, bewegen zij zich door 't heele vertrek. — Doch — wat dragen zij daar toch in hun midden? Wie is die prachtige verschijning, in licht rose gaas gehuld, gezeten op een troon van goud, en wenkend hem tot zich met betooverenden lach? — Sally! 't Koortsijlen heeft den zieke plotseling aangegrepen.

Met angstigen blik elke beweging van den lijder gadeslaand, is zijn vrouw aan 't hoofdeind van 't ledikant gezeten. Vier dagen en vier nachten reeds heeft zij bijna voortdurend wakend doorgebracht. Telkens, wanneer de vermoeidheid haar overmande, zich een oogenblik ter ruste leggend, werd zij onmiddellijk weder opgeschrikt door benauwende droomen van scheiding en van dood.

Bleek en afgetobd, zit zij daar te staren op 't in deze weinige dagen reeds zoo vermagerde gelaat van den patient. 't Is de malaria, die hem in zijne vorige ongezonde standplaats heeft verschoond, maar nu met des te meerdere kracht is uitgebroken, zoo heeft de dokter haar medegedeeld.

Rust, volstrekte rust, een stipte opvolging van de gegeven voorschriften zijn absoluut noodig en zij vertrouwt aan niemand anders de zware taak toe, daarvoor steeds zorg te blijven dragen. Is 't bovendien niet mogelijk, op deze wijze hem weder voor zich te winnen?

Zie, daar opent de zieke den mond, zacht mompelend iets voor zich uit. Of hij iets te vragen heeft? Geruischloos staat zij op, zich over hem heen buigend. Droef zuchtend, schudt zij 't hoofd — 't zijn slechts holle klanken, die haar oor opvangt, een wartaal zonder slot of zin. Doch nu komt er beweging in de strak gesloten oogleden. Hij ziet haar aan, maar zoo vreemd, zoo onbegrijpelijk vreemd. Nu echter . . . . Vergist zij zich niet? Neen — hij wenkt haar nader te komen. Dieper buigt ze zich tot hem over, haar arm om zijn hals . . . . »Zoo Guus?« Onmiddellijk deinst zij echter terug, trachtend zich los te rukken — terwijl ze zich tot hem overboog, heeft zij den gehaten naam uit zijn mond vernomen. Hijgend naar adem, worstelt zij met den zieke, die haar met zijn armen houdt omkneld. Reeds heeft ze zich bijna vrijgemaakt van de handen, die met de nagels zich in haar armen hebben vastgegrepen, als eensklaps zijn wanhopig smeeken haar in de ooren klinkt: »Sally! Sally! Blijf toch hier. Laat me niet alleen«.

Wat is 't, dat haar op dit oogenblik bezielt? Later nog was 't haar onmogelijk zich volkomen rekenschap te geven van 't gevoel, dat haar nu plotseling overmant. Met 'n ruk zich losmakend, werpt zij zich op den luid roepende, hem de hand op den mond drukkend.

Door de koorts verzwakt, vruchteloos zich wringend onder hare hand, die hem den adem beneemt, valt hij onmiddellijk mat in de kussens terug. Nu keert plotseling 't besef tot de arme vrouw terug. Wat heeft zij gedaan? Wederom buigt ze zich over den zieke, angstig vragend, zijn naam uitsprekend. Mat wenkt hij haar tot zich. Ze ondersteunt hem 't moede hoofd. »Sally, ben je daar weer? Blijf bij me. Zij was zoo even hier«. Bevend, zich op de lippen bijtend, tot bloedens toe, laat zij zich nu de voor »die andere« bestemde liefkoozingen welgevallen. Met moeite slechts bedwingt zij den met een nieuwe uitbarsting dreigenden hartstocht en — eindelijk, eindelijk, als heeft 't eeuwen geduurd, voelt zij den druk zijner armen flauwer worden, steeds flauwer en kan zij, als hij rustig 't hoofd nedervlijt, zich zachtkens aan zijn omarming onttrekken. Dan is 't echter ook met haar zelfbeheersching gedaan. Met de hand den mond sluitend, om den niet te bedwingen kreet te smoren, waarin al 't doorgestane leed, haat, ijverzucht, 't gewonde hart zich uitspreken, werpt zij zich op den in 't vertrek staanden divan, 't gelaat begravend in de kussens, om de snikken te smoren, die haar heele lichaam doen trillen.

Lang heeft de strijd geduurd . . . . .

»Hoe is 't er mee dokter?« vroeg zij, den geneesheer volgende, die na den patient te hebben onderzocht, de ziekenkamer had verlaten, haar wenkende, onmerkbaar haast. »Is er gevaar bij, dokter?« liet zij er angstig op volgen.

*) Misschien is mijnheer ziek.

7 dezer. Curaçao. *Vaderl.* van 2 dezer. Rekest van Java's suikerfabrikanten. *Nieuwe Cour.* van 7 dezer. Celebes *N. R. Ct.* 13 dezer.

In het *Vaderland* van den 8n dezer wordt te velde getrokken tegen de militaire neigingen der ambtenaarswereld in Indie, blijkende uit het door ambtenaren ter Westkust geopperde denkbeeld om, bij wanbetaling van eventueel in te voeren belastingen aldaar, een soldaat bij den betreffenden inlander in te kwartieren, en het voorstel van den heer Damsté in de *Indische Gids*, om den militairen de zaak in Celebes in handen te geven. Schrijver voert hiertegen aan, na tegen het vorenstaande ook o. i. hoogst absurde denkbeeld der inkwartiering, als dwangmiddel op onwillige belastingbetalers, zich op het oordeel van Mr. H. G. Nederburgh in de *Sumatra Bode* te hebben beroepen, tegen de ideeën van den heer Damsté het volgende aan:

»Ware het niet beter voor de bevolking, wanneer de sterke preventieve politie in handen kwam van de Bestuursambtenaren, en dat die in hoofdzaak bestond in goed-opgeleide, goed-gesallarieerde en invloedrijke hoofden met verantwoordelijkheidsgevoel voor den juisten gang van zaken in hun ressort?

En dat aan die Bestuursambtenaren, land en volk door en door kennende, eerst de beschikking werd gegeven over de armen en beenen van goed-bewapende politiesoldaten in de enkele gevallen, dat werkelijk het geweld moest worden in de plaats gesteld van het beleid; geweld, nochthans beheerscht door de kennis en de humane overwegingen van den natuurlijken beschermer van den inlander: den Bestuursambtenaar?«

Men zal ons niet van militarisme kunnen beschuldigen, na al hetgeen wij schreven in bestuursmaterie. Toch achten wij de opmerking niet misplaatst, dat schrijver den gewenschten toestand in een reeds geordend gewest verwart met den toestand in eene streek, waar, naar de beschrijving van Zuid-Celebes door den heer D. in de *Ind. Gids*, alles van meet af moet worden opgezet. Stampt men de goedopgeleide hoofden zoo maar van van daag op morgen uit den grond? Vanwaar komt het geld voor de goede salarissen dier hoofden? Moet Java daar weêr voor opdokken? Vanwaar de invloed der hoofden in een streek, waar die invloed dikwerf niet verder reikt, dan de kampong, waar zij wonen?

Die opleiding, wij zijn het, die hun die moeten verschaffen. Wij zijn het, die moeten zorgen, dat de betreffende streek een zoodanige mate van welvaart verkrijgt, dat zij haar bestuur behoorlijk bezoldigen kan. Aan ons de plicht om den invloed der hoofden, wier samenwerking wij *moeten* zoeken voor het bestuur der onderwerpelijke streek, te steunen.

Voordat dat alles bereikt is, is een heele evolutie noodig. Is het *mogelijk*, is het *wenschelijk* om het begin dier evolutie in te leiden met eene proeve van den eindelijken toestand, waartoe de middelen in alle opzichten ontbreken?

Het *Alg. Hbl.* komt in zijn nummer van den 7en dezer op tegen hetgeen de *Ind. Gids* tegen zijn denkbeeld, om den rentepost van de indische begrooting te schrappen, aanvoerde. De *Ind. Gids* achtte het beter de bloeiende indische industrieën te laten betalen, dan de kleine belastingbetalers in Nederland daarvoor te laten opkomen.

Wij gelooven, zooals de toestand nu ligt, dat de kolonie 't van beide zal moeten hebben, in zooverre, wat de indische industrieën aangaat, de belasting o. i. alleen als premie op reeds verkregen winst zal moeten worden ingesteld om haar de concurrentie met gelijksoortige buitenlandsche industrieën niet te verzwaren, terwijl ten aanzien van het moederland valt op te merken, dat klein zoowel als groot belang hebben bij het voortbestaan der nederlandsche koloniën als zoodanig, en daarvoor zoo noodig, als thans, hun offer moeten weten te brengen.

De *Nieuwe Cour.* bespreekt in haar nummer van den 7en dezer het antwoord van de indische regeering op het rekest van Java's suikerfabrikanten, strekkende om de kleine geschillen, nu dikwerf opgezouten, aanleiding gevende tot ontstemming der bestuursambtenaren tegen de suiker-industrie, door samenwerking tusschen bestuur en Syndicaat tot 'n oplossing te brengen. De regeering zegt het Syndicaat hare medewerking toe in quaesties van principieelen aard, maar laat de kleine geschillen onaangeroerd, waarom het juist te doen was. De *Nieuwe Cour.* meent dan ook met '*t Soer. Hbl.*, dat de, door de regeering genomen beslissing de oplossing der quaestie weinig nader brengt.

In een ingezonden stuk in de *N. R. Ct.* van 13 deze geeft *Dr. A. P. van Rijn* zijne denkbeelden ten beste omtrent de toekomst van Midden-Celebes, eindigende met de woorden:

»De Boven-Sadang en het To-Badaland zijn dicht bevolkt. Van de To-Sadang althans is bekend, dat zij volgzaam zijn, veel werkkracht hebben; de woningen en sawahs in dit heidensche gebied getuigen van werklust, ver superieur aan die van den Boeginees.

Zuid-Celebes is voor de Europeesche landbouw-industrie waardeloos, niet alleen omdat er door den overal gebruikelijken roofbouw geen »woeste gronden« bestaan, maar vooral omdat het volk niet voor werkvolk geschikt is en er niet voor de veiligheid van de onderneming zou kunnen worden ingestaan.

In Midden-Celebes ligt voor de particuliere industrie een groot arbeidsveld open. Aan de Boven-Sadang wordt koffie geteeld, die te Makassar een goede reputatie heeft; in Tobadaland wordt goud gevonden. En Palopo met zijn prachtige baai kan een schoone toekomst tegemoet gaan.«

»Laten we 't beste hopen, mevrouwtje. Ik ga even 'n collega in consult roepen, ik ben onmiddellijk weêr terug.« En toen het droef gezichtje ziende, legde hij haar de hand op den schouder: »Moed mevrouwtje, moed!« zich daarop haastig verwijderend.

Maar ze had reeds te veel uit zijn gelaat gelezen en keerde zich af . . . . gebroken . . . .

Ze moest zich goed houden, hij kon uit de verdooving ontwaken, waarin hij nu al enkele uren lag, en mocht niet zien, dat ze om hem vreesde. Hij kon haar, telkens wanneer hij wakker lag, zoo strak aanzien, als wilde hij 't haar gelaat aflezen, wat in haar omging. Neen, hij mocht niet zien, hoe bang ze was voor hèm. Misschien wàs er nog redding mogelijk.

»Arme, arme Guus.«

Ze staarde op zijn bleek, ingevallen gelaat, dat in het kussen gedoken lag, en trad toe op het ledikant, zacht, onhoorbaar loopend.

»Bets!« Ze schrok, zoo flauw klonk zijn stem. Hij had de oogen opgeslagen en wenkte haar tot zich, haar arm om zijn hals te leggen.

»Bets« fluisterde hij, »ik voel 't, ik word weêr beter en dan zal 't ook beter tusschen ons worden, niet?«

Ze kuste hem en dwong de tranen met kracht terug, die wilden springen uit de plotseling gloeiende oogen, en zeide hem stil te zijn en te rusten.

»Neen, Bets, laat me spreken. Ik ben zoo slecht tegen je geweest. Maar dat is nu voorbij, lieve, lieve Bets.«

En hij trachtte den arm op te beuren, om haar gezicht te streelen. Machteloos viel die neer, nog vóór hij haar had aangeraakt.

»Later,« fluisterde hij flauwtjes glimlachtend.

Ze kuste en streelde hem, zoo kalm schijnbaar, terwijl alles in haar weende.

Plots! God! Ze voelde, dat daar iets vreeselijks ging gebeuren. Hoe veranderde eensklaps zijn gelaat. Met de meeste wilskracht bedwong ze zich om 't niet uit te gillen: »Guus! Guus! wat is er?« . . . . O!«

Vlugge mannenstappen naderen — een zacht kloppen . . . Toen de geneesheeren binnentraden, vonden ze 't jonge vrouwtje bewusteloos, den doode nog in de armen klemmend.

Oost-Indische Berichten.

Van **Celebes** niets dan goed. Een colonne is den 6en Sept. j.l. naar Pitoempanoewaé, noordelijk van Wadjo, vertrokken, ter vervolging van den vorst van Boni, Lapawawooi. Twee dagen later ging de helft van het 15e bataljon infanterie met 300 man landingsdivisie naar Paloppo, de hoofdplaats van Loewoe, zooals een draadbericht uit Indië aan de *N. R. Ct.* vermeldt.

Uit Batavia wordi 13 dezer aan het *Hbld.* geseind: De Vorstin van Loewoe weigerde te voldoen aan eischen in ons ultimatum gesteld. De troepen werden daarop geland en Paloppa genomen, na een hardnekkig verzet in den Missigit. Onzerzijds weinig verliezen.

In een correspondentie over **Celebes** aan de *Straits Times*, werd o. m. geschreven, dat in het gebied van **Boni** eenige Arabieren zijn gevestigd, die als een der voornaamste oorzaken moeten worden beschouwd, dat de vorst zich tegen de wenschen van ons gouvernement heeft verzet. De redactie van dat blad voegt er, volgens de *Javabode*, waaraan wij dit ontleenen, aan toe, dat de Amerikanen in de zuidelijke Philippijnen door hetzelfde soort lieden groote tegenwerking bij de bevolking hebben ondervonden. Met dergelijke individuën gaan wij, meent het Singapoorsche blad, veel te zachtzinnig om; harde maatregelen moeten tegenover deze lieden worden getroffen, die oorzaak zijn van menig bloedbad en door hun gekonkel buitengewone uitgaven der regeering noodig maken.

Onder 't hoofd »**Militaire expedities en nog wat**", gispt de heer *van Geuns*, hoewel geen deskundige zijnde, flink en degelijk de voorbereiding, zoowel als de uitvoering van de mislukte landing bij Patiro en acht 't, alhoewel de voorspoedige actie bij Badjowa den pijnlijken indruk gelukkig aanmerkelijk heeft verzacht, door het avontuur bij Patiero teweeggebracht, niet in 't belang der openbare zaak, als men ten aanzien van dat avonduur het »Schwamm drüber« uitsprak. Tekortkomingen, als in die dagen aan 't licht zijn gekomen, behooren niet meer voor te komen. Verder schrijft hij op imperialistischen toon:

»Er zijn nog vele streken in onzen uitgestrekten Archipel, waar te eeniger tijd ons gezag zich met de wapenen zal moeten doen gelden. Laat men beginnen met, geleidelijk en zonder opzien te baren, die streken te exploreeren, met 't oog op latere gebeurtenissen en ter wille van de wetenschap. Hiervoor zijn waarlijk geen millioenen noodig."

Van den bouw van een **kampement op de Hoogvlakte,** zooals wij vroeger uit een schrijven in de *Deli Ct.* vernamen, zal, blijkens de *Sumatra Post*, toch niets komen. In de plaats daarvan, zal waarschijnlijk te Seriboe Dolok een tijdelijk bivak worden gevestigd, hetgeen niet duur zal zijn, daar men er gebruik kan maken van een paar half voltooide, flinke gebouwen, die bij de excursie onder kapitein Wilhelm, verlaten zijn gevonden, schrijft dat blad.

Ook van het aanleggen van den weg van Bangoen Poerba naar de Hoogvlakte is, wegens de kosten en het minder doeltreffende van de verbinding, afgezien. Kapitein Colijn is, in gezelschap van de beide ingenieurs van B. O. W. en den hoofdadministrateur der Amsterdam-Deli Comp. naar Bandar Bahroe vertrokken, langs de route Padang-Boelan, St. Cyr, Petani, ten einde dit traject op te nemen. Deze kortste weg is ten deele gereed en behoeft slechts aansluiting tot Petani, schrijft de *Deli-Ct.*

Een eigenaardige kwestie heeft zich volgens het *Bat. Nbld.* onlangs voorgedaan in een **zitting van den gemeenteraad** te Batavia, nl.: hoe gehandeld moet worden met het maken en verbeteren van wegen en bruggen op particuliere landerijen? Volgens de meening van een der leden, zou, indien de brug *niet* voor openbaar verkeer gebouwd is, een bevel tot afbreking voldoende zijn en in 't tegenovergestelde geval, kan bevel gegeven worden tot verbetering. In elk geval behoort het tot het gebied van den rooimeester, die naar zijn meening, verplicht is, omtrent den toestand dier bruggen mededeeling te doen.

Verder werd ook uitgemaakt, dat de gemeenteraad geen bemoeienis heeft met de kampongs. Hiervoor zou het noodige geld ontbreken, werd door een der leden in 't midden gebracht, die 't trouwens onverantwoordelijk zou achten, indien de Europeesche bevolking voor het onderhoud van de kampongs betaalde (*sic!*)

Veel tournées en weinig aan de schrijftafel. Dit is weer onlangs zeer noodig gebleken bij de inspectie van de afdeeling Pati, waarbij tevens eene bespreking plaats had van de maatregelen, die genomen moesten worden in 't belang van de inlandsche welvaart.

Van uit Pati, deed de resident een tournée over Joana naar Taijoe en Djetak, op welke tournée hij nogal eens redenen tot ontevredenheid heeft gehad, schrijft men in de *Sem. Ct.*

Zoo kwam Z. H. E. G. in een district, waar de bevolking 5 cent per hoofd opbracht voor den inkoop van groote mannetjes-karbouwen, terwijl van gekochte beesten geen spoor te bekennen was. Ook was de resident ontstemd over de afwezigheid van een brug over de kali Passoan, in de nabijheid van de zendingspost van den heer Jansz, daar 't vaak gebeurde, dat de inlandsche christenen de kerk niet konden bezoeken, omdat de kali door bandjir ondoorwaadbaar bleek, terwijl handel en verkeer om dezelfde reden herhaaldelijk werden gestremd. Ook verschillende onregelmatigheden in de dessa's komen bij zoo 'n, vooral onverwachte, inspectie wel eens aan den dag en daarom zij de leuze voor de Europeesche ambtenaren, zooals wij aan 't hoofd reeds schreven: veel tournées en weinig aan de schrijftafel.

Het Leger des Heils meent van 't **gesticht te Boegagan** voor zieke en behoeftige inlanders, eene inrichting te kunnen maken, die onder voortzetting van het liefdewerk in denzelfden geest, maar op een anderen voet, op den duur zich zelve zal kunnen bedruipen, onder voorwaarden: dat het werk aanmerkelijk wordt uitgebreid en dat deze arbeid voortaan zal zijn een arbeid van het Leger des Heils zelve, zoodat het comité op den achtergrond zou treden en slechts de proefneming zou bekostigen, met behoud echter van administratieve contrôle. Het comité heeft op eene buitengewone algemeene vergadering éénstemmig in dien geest een overeenkomst aangegaan met den leider van het Leger des Heils, schrijft men in de *Semarang Ct.*

Als een gevolg der stijging van de rijstprijzen doet zich het geval voor, dat de **cassave-prijzen** ruim 66 pct. in de hoogte zijn gegaan. Voor een picol betaalt men thans f 0.50, terwijl onlangs nog slechts f 0.30 werd betaald.

Nu de examens voor de bevordering tot hoogere rangen bij den **Post- en Telegraafdienst** telkens teleurstellingen baren en aanvulling van personeel wel degelijk bezwaar oplevert, nu de regeering tot de noodzakelijkheid is moeten overgaan, om tweede en derde commiezen uit Nederland te laten overkomen, heeft de *Sem. Ct.* een goed werk verricht, door de oorzaken eens na te gaan, die tot een dergelijken toestand geleid hebben.

Het schijnt voor de meeste commiezen, voornamelijk voor hen, die met het diploma van 't klein-ambtenaarsexamen hun intrede in den dienst hebben gedaan, nu eenmaal een onoverkomelijk bezwaar, de studies voor het C. 2-examen met gunstigen uitslag te volbrengen, wanneer zij aangewezen zijn op eigen studie. En daar door de gestadige uitbreiding van het post- en telegraafwezen op de Buitenbezittingen het aantal kantoren op min of meer geïsoleerde plaatsen toeneemt, verminderen gaandeweg de kansen om standplaatsen te krijgen, waar gelegenheid bestaat om lessen te nemen. En hieraan schijnt het povere resultaat der examens te moeten worden toegeschreven. Dit is ten minste het oordeel van twee vakmannen.

En nu het geneesmiddel.

De examens zijn te zwaar voor de candidaten en opleiding bestaat niet, ergo — zegt schrijver — de kennis, die de a. s. ambtenaar moet bezitten, behoort hem ingeprent te worden vóór zijn indiensttreding bij de post en telegrafie.

Tegen de gewone schoolvakken bestaat natuurlijk geen bezwaar, maar geen enkele inrichting onderwijst de postvakken en dat is de groote fout, die der post en telegrafie in Indië aankleeft.

Het blad zou dan ook de instelling eener opleidingsschool voor aanstaande postambtenaren wenschelijk achten, met eene regeling, waarbij de telegrafie b. v. in handen van ervaren ambtenaren en de bediening van het publiek in die van de dames gesteld zou kunnen worden. Het gevolg zal dan zijn, dat langzamerhand een scheiding ontstaat tusschen de klerken en commiezen.

Tot de eersten behooren zij, die geen speciale opleiding hebben genoten en van wie het kleinste, energiekste deel zich opwerken kan tot hoogere rangen en het overige deel een klerkenstand zal vormen, zooals elk departement dien kent. Daarnaast een stand van commiezen, die de verschillende hoogere rangen doorloopen, zonder aflegging van verdere examens tot hoofdcommies toe. Alleen de klerk, die commies wil worden, legt dan nog een examen af.

Die opleidingsschool zou te Batavia gevestigd moeten worden, waar tal van hoogst bekwame hoofdambtenaren der post- en telegrafie aanwezig zijn en tegen een behoorlijke toelage onderwijs kunnen geven aan den cursus, tot opleiding van adjunct-commiezen. De kosten, aan de oprichting verbonden, zouden dan niet zoo groot zijn.

In 't laatste gedeelte van het belangwekkend **rapport** van den heer **van Rees,** omtrent het **Gedangan-oproer,** houdt hij eene nabetrachting, waaruit blijkt, dat, afgescheiden van oorzaken en invloeden, waartegen iedere regeering tamelijk machteloos staat, „het eigenaardige volkskarakter, de invloed van het kapitaal en andere omstandigheden«, er twee misstanden zijn, waarin 't wel mogelijk zou zijn verbetering te brengen. De heer van Rees toch spreekt van 't *gemis eener goed georganiseerde politie en van 't gebrek aan ontwikkeling, intellectueel en moreel, bij den inlander.*

Geheime politie op Java bestaat er niet, want wat men als politie aantreft, is belachelijk weinig. Beveiliging van personen en eigendommen op Java is dan ook onvoldoende.

Van wat er in Gedangan broeide in de dessa, wist het bestuur absoluut niets af. Wat er omgaat in de hoofden en harten der Inlanders, welke ambtenaar is er mede bekend?

Slamet vestigt in een hoofdartikel in 't *Bat. N.bl.* de aandacht op de wenschelijkheid der vervaardiging van **transportabele bruggen** voor de troepen in de koloniën, en zulks daar 't zoo dikwijls is opgevallen, dat rivieren, welke door expeditionnaire troepen moesten worden gepasseerd, ondoorwaadbaar bleken te zijn en een verbazende teleurstelling hebben bezorgd. De marine zou door haar etablissement de benoodigde materialen kunnen doen aanmaken. Janmaat zou het splitsen enz. van staaldraadtouw kunnen leeren, de genie zou de bruggen kunnen monteeren en beproeven, terwijl de waterstaat, rijk aan ondervinding op 't gebied van kabelbruggen, belangrijke desbetreffende aanwijzingen zou kunnen geven.

In de twee laatste maanden van dit en de eerste drie maanden van het volgende jaar zal te **Christ Church** in Nieuw Zeeland een **wereldtentoonstelling** gehouden worden, waarop landgenooten, die iets ter expositie willen inzenden of zelfs een kijkje willen komen nemen, door onzen vice-consul aldaar, met zijn raad en ondervinding ter zijde zullen worden gestaan.

Voor exporteurs van indische producten: kapok, damar, peper, notenmuskaat, cacao enz. is dit, naar het *Bat. Nbl.* meent, een goede gelegenheid, om met afnemers in die gewesten in directe verbinding te komen en aldus nieuwe markten voor hun producten te scheppen.

Naar men aan het *Bat. Nbl.* meldt, zal de controleur **Moorrees,** die zoo lang in de Minahassa heeft doorgebracht, na terugkeer in Indië, gedurende een jaar te Batavia worden werkzaam gesteld, ten einde een geheel **nieuw belastingstelsel voor Noord-Celebes** te ontwerpen.

Daarna zal hij in de res. Menado worden geplaatst, met opdracht de werking van het stelsel voor te bereiden en daarna de nieuwe belastingen in te voeren.

Wat zeker in geen tien jaren te **Djokja** is gebeurd heeft onlangs plaats gehad, schrijft *Midden-Java*. Ongeveer 15 Inlanders hebben toen, met een witten doek om 't hoofd, plaats genomen tusschen de twee groote waringinboomen op den aloon-aloon tegenover den kraton, met 't doel door Z. H. den Sultan in gehoor te mogen worden ontvangen. Een der binnenregenten heeft hun naar de redenen van hun plechtige komst gevraagd en deze werden aan Z. H. den Sultan medegedeeld. De Inlanders moeten zich met klachten en verzoeken gewoonlijk steeds wenden tot den rijksbestierder en alleen om zeer gewichtige redenen mogen zij gehoor vragen aan den Sultan. Van den aard der klachten of verzoeken is nog niets bekend.

Te Medan is aangekomen prof. dr. **Paul Preuss,** directeur der »Neu Guinea Compagnie«, die op zijn reis naar Nieuw Guinea »en passant« in Sum. Oostkust de verschillende **Caoutchouc-aanplantingen** komt bezichtigen, schrijft de *Sum. Post.*

Hij was achtereenvolgens directeur van den Botanischen Garten te Victoria, in Kameroen en te Berlijn en heeft vroeger in 't belang dier cultuur Midden- en Zuid-Amerika reeds bereisd. De »Neu Guinea Compagnie« bezit reeds uitgestrekte cautchouc-aanplantingen, die nu zullen profiteeren van de kennis, die deze geleerde door studie en ervaring zich heeft verzameld. Hij vertoefde bij den heer Bunge op Deli--Moeda, den eersten planter, die op grootere schaal deze cultuur is gaan drijven.

Zij, die in Djokja vertoefd hebben, en den ritmeester-commandant der lijfwacht, **J. P. Kohn,** persoonlijk en van nabij gekend hebben, zullen zeker met leedwezen hebben vernomen, dat deze veteraan op 80 jarigen leeftijd onlangs aldaar is overleden. De militaire Willemsorde en Oranje-Nassau-Orde sierden zijn borst, zooals algemeen bekend is.

In het *Weekblad van Indië* komt een opstel voor van den heer **A. M. Arends Jr.**, getiteld: **„De Madureezen als vogelliefhebbers"**, waaruit blijkt, dat de Madurees groote liefhebberij voor zijn duiven koestert.

Bijna iedere Madurees, die 't een weinig doen kan, heeft een duiventil met ongeveer 20 duiven. Deze inrichting heeft den vorm van een huisje met 2 verdiepingen, rust op stijlen van lange bamboes en steekt dikwijls ver boven het geboomte uit. De til kan met een klapdeur gesloten worden, als men beneden aan een touwtje trekt. Op het dak bevindt zich een klapnet, dat weer met een touwtje van beneden uit geregeld kan worden. De Madurees is erg zuinig op zijn duiven en besteedt er veel zorg aan. Zij worden goed gevoed en velen dragen eigennamen. De zwartstaarten zijn 't meest in tel. Aan den staart wordt een fluitje geplaatst en, als de vogel vliegt, veroorzaakt dit een eigenaardig geluid. Het gebeurt dikwijls, dat een duif van de eene koppel zich bij een andere voegt en mee neerstrijkt op de vreemde til. Zij wordt dan gevangen en verwisselt van eigenaar. Om niet van diefstal beschuldigd te worden, geeft de laatste van zijn aanwinst aan zijn dessagenooten kennis, door het slaan van een bepaald wijsje op de tong-tongs: zes of zeven stukken klein bamboes op de wijze van een tongtong uitgesneden alle verschillend gestemd, worden bij elkaar gebracht en op deze primitieve instrumenten eenige wijsjes ten beste gegeven. Nu komt de rechtmatige eigenaar van den duif kijken en als 't hem de moeite waard is en hij er de middelen toe heeft, wordt het beestje teruggekocht, zoo niet, dan blijft het bij den nieuwen eigenaar. In 't laatste geval wordt de vogel bestemd voor de braadpan, tenzij het diertje een gevestigden naam heeft en uit gebrek aan middelen niet teruggekocht wordt. Liefde en haat liggen bij den Madurees vlak bij elkaar. Dit blijkt ook weer duidelijk uit zijn duivenbehandeling. Met hoeveel zorg en liefde hij ze ook heeft opgevoed, als er éénmaal een vogel zijn til ontrouw is geworden, behoeft er niet veel te gebeuren, of hij draait hem den nek om.

Ook heeft hij nog een liefhebberij, om, evenals bij de Belgen, de duiven op verre afstanden los te laten. De duif, die dan 't eerst een afgesproken lijn passeert, heeft 't gewonnen. Deze wedstrijden gaan niet alleen om geld, maar ook om duiven of iets anders.

Een kalmer sport is de liefhebberij voor perkoekoes, een kleinere soort duif. Het zware geluid is 't meest gezocht; ook het aantal slagen is van beteekenis.

De gewone perkoekoe slaat slechts twee maal: »Koek te koeng koeng.« Is het aantal koeng koeng's grooter, dan stijgt de duif in waarde. Ook zijn er, die, in plaats van koeng, »Koek« roepen. Deze doen weer minder op geld. Ook is de kleur der duif, bijv. als die spierwit is, vàn invloed op den prijs. Er zijn er, die eene waarde van f 50 vertegenwoordigen, ja zelfs meer, als de kleur ook zonder mooi is. Ook wedstrijden worden met deze kostbare vogels gehouden. Het gaat er om, welke het vaakst slaan en het diepste geluid voortbrengen.

Het overbrengen der vogels naar de plaats van het concours gaat dikwijls met zeer veel praal gepaard. Met de kostbaarste doeken wordt de kooi gesloten.

Een derde vogel, in hoog aanzien bij den Madurees, is de gêmêk, doch hierbij is de liefhebberij sterk aan het minderen.

De gêmêk is een klein vogeltje van donkergrijze kleur, dat zich 't liefst in het lage struikgewas ophoudt en niet eerder wegvliegt, dan als men er vlak bij is.

Het is een vechtvogeltje, zijn dapperheid en kleinheid bepalen zijn waarde.

West-Indische Berichten.

Suriname. De *Surinamer* heeft blijkbaar goede verwachtingen van het optreden van Mr. Fock als minister van koloniën met betrekking tot de behartiging der surinaamsche belangen.

Naar aanleiding van het voorstaan door den heer Fock bij de behandeling der surinaamsche begrooting in de Tweede Kamer van de emigratie van Javanen naar Suriname, zegt het blad reden te hebben te verwachten, dat de nieuwe minister van koloniën zal willen medewerken tot de oplossing van het vraagstuk der meerdere bevolking der kolonie — zijns inziens eene levensquaestie voor Suriname.

Voorts bleek ook uit de, door den heer Fock bij de behandeling der surinaamsche begrooting voor 1904, dat hij het geheel eens was met de nieuwe richting, die het regeeringsbeleid, sedert het optreden van den heer Idenburg als gouverneur, heeft ingeslagen, om door het nemen van krachtige maatregelen Suriname op te heffen en de oeconomische toestanden in de kolonie te verbeteren.

»Suriname mag dus o.i. blijde wezen, dat hare belangen, die door minister Idenburg zoo goed behartigd werden, nu zijn toevertrouwd aan een man, die met zulke gezonde denkbeelden ter bevordering van hare oeconomische ontwikkeling bezield is, als de heer Fock,« schreef genoemd blad. Maar toch is er iets, dat de *Surinamer* niet bevalt, blijkende uit wat zij op het vorenstaande laat volgen:

»Met leedwezen moeten wij echter vermelden, dat

oordeelen naar die laatste rede, wij van Minister Fock niet te verwachten hebben de electrische verlichting van Paramaribo. Hij is toch blijkens die rede van meening, dat „een electrische verlichting in een kolonie als Suriname nooit van gouvernementswege mag worden aangelegd.” Hij achtte eene dergelijke verlichting ten eenemale onnoodig.

Dat vinden wij bepaald jammer, want dat onze straatverlichting dringend verbetering eischt, zal ieder, die onze „gloeiende spijkers” kent, met ons eens zijn.

Wij hopen daarom, dat de heer Fock, wanneer hij als Minister vollediger kennis zal genomen hebben van alle stukken over die zaak, dan hij dat als afgevaardigde heeft kunnen doen, tot andere overtuiging zal komen en het met Gouverneur Lely — die hem bij terugkeer in Nederland nader mondeling zal kunnen inlichten — eens zal worden, dat die verlichting voor onze kolonie niet als „luxe” kan worden beschouwd, en dat dit werk bovendien voor de koloniale kas bepaald als *productief* is te achten, zooals onze Gouverneur indertijd in zijne desbetreffende M. v. T. zoo helder heeft uiteengezet.”

Onze West voegde hieraan toe:

„Wij zouden het, met dit blad, betreuren, indien de electrische verlichting te Paramaribo niet tot stand zou komen. In ieder geval echter hopen wij, dat de nieuwe Minister spoedig een beslissing zal nemen, daar het voorstel nu al ruim twee jaar aanhangig is. Mocht Minister Fock van oordeel blijven, dat de Staat de risico, die altijd aan dergelijk werk verbonden is, niet op zich mag nemen, dan kan immers aan een particuliere onderneming de concessie worden verleend. Er zijn tal van aanvragen.

Maar wat dringend noodig is, is dat nu eindelijk de Gordiaansche knoop wordt doorgehakt.”

Laatstgenoemd blad geeft naar aanleiding van het request, dat door vroegere gezagvoerders en opzichters van plantages, die door de cacao-crisis broodeloos zijn geworden, aan den gouverneur zou worden gezonden, aan het bestuur in overweging: om een proef te nemen met b.v. een vijftal gezinnen, in den geest als door requestranten bedoeld, onder toezicht van de inspectie van den landbouw.

Requestranten vragen grond ter grootte van 12 à 20 hectare per gezin, waarvan 1 hectare plantklaar gemaakt en 1 hectare ontboscht, waarop eene woning met toebehooren per gezin zal worden opgezet, terwijl eveneens per gezin een voorschot van f 900 wordt gevraagd, te verdeelen over drie jaren. In het geheel zou dit alles eene uitgave vereischen van f 2500 per gezin, in 20 jaren terug te betalen.

In hetzelfde blad breekt J. Hordijk eene lans voor de invoering der ramehcultuur in het groot in de kolonie, aldus besluitende:

„Dat de ramehcultuur met succes in Suriname gedreven kan worden, is zonder twijfel, ja mag men zelfs aannemen, dat de ramehcultuur beter betalen zal dan die van bacoven, waarbij men immers steeds rekening er mede te houden heeft, dat ook anderen voldoende bacoven moeten aanplanten om steeds op tijd een genoegzame hoeveelheid bacoven voor eene speciaal daartoe ingerichte stoomboot te kunnen leveren. Bij rameh daarentegen is men aan geen bepaalde scheepsgelegenheid of kwantiteit gebonden en is deze cultuur ook voor den kleinen landbouw aan te bevelen, wanneer men in de nabijheid eener ramehplantage gevestigd is, waar machinale bewerking kan geschieden. Zelfs zouden vrouwen en kinderen op de gronden, door in hun ledigen tijd of 's avonds de ramehbast per handenarbeid, wat eenvoudig gaat, van den stengel af te scheiden, een niet te versmaden nevenverdienste zich kunnen bezorgen. Waar het Gouvernement de bacovecultuur wil steunen, verdient het wellicht overweging dien steun ook tot den aanplant van rameh uit te strekken, om Suriname een stapelproduct te doen exporteeren, waarvoor nog een belangrijk afzetgebied open is, dat zooals reeds bemerkt, katoen en andere vezelstoffen met der tijd verdringen zal, waarvoor het klimaat alhier bijzonder gunstig is, waarbij men met betrekkelijk weinig handenarbeid op vier oogsten per jaar rekenen kan en waaraan weinig risico van misoogst verbonden is.”

Het, door den Gouverneur aan de Koloniale Staten ingediende ontwerp om de, voorloopig vastgestelde begrooting voor 1906 te verhoogen met een bedrag van f 20,000 voor het bestudeeren eener voortzetting van den spoorwegaanleg, in verband met de definitieve vaststelling van het eindpunt van den spoorweg, viel, gelijk te verwachten was, bij de Staten in goede aarde. Men was het volkomen eens met den gouverneur, dat voorloopig ten minste de doortrekking van de lijn tot de centra der goudmijn-industrie aan de Boven-Sarakreek dringend noodzakelijk was. Het bezwaar in Nederland tegen zulke verlenging, dat het nut hiervan wellicht niet zou opwegen tegen de hooge kosten eener overbrugging van de Suriname-rivier, was, naar men meende, ondervangen door de, in de Memorie van Toelichting op het onderwerpelijk stuk vooropgestelde mogelijkheid om den overgang van de Suriname-rivier zonder bezwaar met een kabelspoor te doen tot stand komen.

De Koloniale Staten hielden zich bij verzending der laatste mail uit Paramaribo onledig met de behandeling van het ontwerp op de invoering eener inkomstenbelasting in Suriname. Wanneer de behandeling zal zijn afgeloopen, zullen we niet nalaten mede te deelen, welk lot voor dit staatsstuk was weggelegd.

De heeren van de gouvernements-mijnexploratie in Suriname zijn naar Demerara geweest om daar een kijkje te nemen. De *Nieuwe Surin.* gaf den inhoud van een onderhoud, dat de heer Middelberg, leider der exploratie in Demerara, zou gehad hebben met een redacteur van de *Daily Chronicle* aldaar, weêr, door *Onze West* als volgt geresumeerd:

„Volgens het verslag in genoemd blad, deelde de heer Middelberg mede, dat het doel van zijn bezoek was: een vergelijkende studie van de goudindustrie ginds en hier. Het kwam hem voor, dat in Demerara van overheidswege meer was gedaan dan in Suriname tot ontwikkeling van de industrie, bijv. door verbetering van waterwegen.

De heer Middelberg deelde een en ander mede omtrent de exploratie-werken in het Lawa-gebied, waar in hoofdzaak met drilboren wordt gewerkt. Hij verklaarde verder het plan te hebben om de Omai-Mine te bezoeken, waar het hydrauliseeren een succes schijnt te zijn, en waar hij wilde trachten de reden op te sporen, waarom deze werkwijze in Suriname tot dusver niet beantwoordde.

Ten slotte verklaarde de heer Middelberg een onderzoek te willen instellen naar het arbeidsvraagstuk en gaf als zijne meening te kennen, dat de z.g. kleine goudindustrie eerst dan een succes kan zijn, wanneer het Gouvernement zich met de leiding en het oppertoezicht belast. Hij was overtuigd, dat, wanneer een stelsel, als hij zich voorstelde, hier werd ingevoerd, een groote trek van bevolking van de „eilanden” naar Suriname zou plaats vinden.”

Curaçao. In ons vorig overzicht werd door 'n drukfout de gouverneur dezer kolonie tot gouverneur-generaal verhoogd. Onze lezers mogen des drukkers ingrijpen in hoogere bevoegdheden niet al te euvel duiden.

RECLAMES.

Van Vreemde Koloniën.

Het aftreden van lord Curzon. De geringe beschikbare ruimte, waarover wij beschikken, belet ons om in deze rubriek, zoozeer als wellicht wenschelijk zou wezen, onze aandacht te wijden aan de politieke geschiedenis van den dag in de koloniën van andere natiën, en toch, hoeveel belangrijke gebeurtenissen vallen er op dat gebied voor. Daaronder behoort in de eerste plaats het feit, hiervoren vermeld.

Het kan verkeeren, zei Brederôo. Wie, die ten vorigen jare heeft opgemerkt hoe lord Curzon, na een vijfjarig bestuur over Engelsch-Indië, tijdelijk in Engeland teruggekeerd, met 'n votum van onbepaald vertrouwen der regeering, weder de reis naar Calcutta aanvaardde, om er, voor onbepaalden tijd nu, den zetel van den vertegenwoordiger des keizers van Indië in te nemen, heeft toen aan de mogelijkheid gedacht, dat diezelfde man, anders dan vrijwillig of om redenen, voortkomende uit de, door hem met zooveel energie voorgestane expansie-politiek, dien zetel zoude ruimen.

Lord Curzon is uit vrijen wil afgetreden, zal men zeggen. Hij heeft zelf het verzoek gedaan om van zijne functiën te worden ontheven, maar dit verzoek werd hem als het ware gedicteerd door de wijze, waarop de regeering en wel met name de minister voor Indië, Brodrick, hem in het ongelijk stelde in zijn streven, om lord Kitchener, den opperbevelhebber van het engelsch-Indische leger, te breidelen in zijn pogen om aan eene militaire autocratie in den staat den weg te effenen, aan het leger eene, van het oppergezag in Indië onafhankelijke positie te verschaffen.

Laat ons hooren, hoe men in Engelsch-Indië over deze zaak denkt, en daartoe aan de *Times of India* het woord verleenen:

„Het militairisme heeft het pleit gewonnen. De bittere, sinistere figuur van lord Kitchener beheerscht Indië, en op zijn woord is het constitutionneele samenstel, gedurende vele tientallen van jaren met moeite en zorg opgebouwd, uit zijne voegen gerukt. De toestand, waarvan lord Dufferin het gevaar inzag, is in het leven geroepen, en de middelen van dit land zijn aan de genade van een opperbevelhebber overgeleverd, wien geen perken zijn gesteld buiten zijn eigen verkiezing. Is er iemand, die meent, dat lord Minto (opvolger van Curzon), hoe bekwaam bestuurder hij in Canada moge zijn geheeten, in staat zal wezen om zich te verzetten tegen eenig verzoek van lord Kitchener of dit te wijzigen?”

Het blad wijst er dan op, hoe lord Kitcheners dreigement, zijn ontslag te nemen, de engelsche regeering noopte zich naar zijn wil te voegen en vervolgt dan:

„Wij hebben nimmer erkend en doen dit nog niet, dat er eenige voldoende rechtvaardiging wezen zou voor den buitengewonen eerbied voor lord Kitcheners inzichten. Wij verfoeien zijn grove en heerschzuchtige wijze van optreden, wij meenen, dat het bewijs nog moet worden geleverd — in den oorlog, zoowel als in vredestijd — dat hij de phenomenale capaciteiten bezit, die men hem toeschrijft, wij wantrouwen zijne houding tegenover de civiele autoriteiten en wij veroordeelen de wijzen, waarop hij telkens zijn doel wist te bereiken en het diepe stilzwijgen, dat over veel bewaard wordt, dat diende om zijn eigen belangen te bevorderen. Hij kwam hierheen met een vooruit gevestigde overtuiging, die hij nimmer heeft losgelaten, zonder zich de moeite te geven die te verbeteren door de proeven van zorgvuldig onderzoek. Hij heeft het heele bestuur in Indië op z'n kop gezet en is er in geslaagd beginselen ingang te doen vinden, geheel vreemd aan de erkende voorschriften van 'n constitutioneel bewind. Een groote meerderheid van werkelijke deskundigen op het gebied van legerbeheer in Indië acht zijn plannen grootendeels onuitvoerbaar. Zij zijn haastig in elkaar gezet en slecht uitgewerkt, en kunnen mogelijk tot zóó groote verwarring leiden, als het indisch leger nimmer heeft gekend. Maar zijn grootste fout was, dat hij rechtstreeks met behulp van den heer Brodrick aanleiding gaf tot het verkleinen van de macht en den invloed van den onderkoning en der regeering in Engelsch-Indië, in zoo hooge mate, dat nog jaren lang de kwade gevolgen daarvan zijn te wachten. Het is niet zoozeer de persoonlijke vernedering van lord Curzon, die wij betreuren. Lord Curzon heeft onze oprechte sympathie, gelijk hij, naar wij gelooven, thans op de sympathie van heel dit land kan rekenen; maar de quaestie was er niet eene, waarbij enkel persoonlijke consideraties in aanmerking kwamen. Het is het verkleinen, niet van lord Curzon, maar van de hooge positie, die hij bekleedde, welke de zaak eene van werkelijk ernstigen aard maakt. Wij kunnen er op staat maken, dat het schouwspel van het terzijde-schuiven van een onderkoning en het heele gouvernement van Indië, op den wenk van een agressief soldaat, van het voortdurend afsnauwen van het civiel bestuur door een wankelend minister, van den vertegenwoordiger des konings in Indië, door de stommiteit van 'n ministerie, dat er maar op uit is om zijn steeds minderende meerderheid vast te houden, genoodzaakt zijn ontslag te nemen, een blijvenden indruk op het volk van Indië heeft gemaakt. Er zal, daar kan men zeker van zijn, op heel wat plaatsen om gelachen worden; het bestuur van Indië is bij de groote massa niet bemind; maar het groote en niet te herstellen kwaad zoeke men in het verlies van zijn prestige en zijn hooge bevoegdheden in de oogen der menigte. En wat plaats had, geschiedde openlijk en werd overal rond gebazuind en in telegrammen en dépêchen herhaald, totdat niemand er onkundig van kon blijven. Men zal 'n wervelwind oogsten, wanneer wij ons niet vergissen. Daar kan geen goed van groeien, wanneer men een gevestigd bestuur, op de wenken van 'n militair autocraat, verguist. Er kan slechts schade volgen op stappen, die den vertegenwoordiger van den Koning-Keizer berooven van den diepen eerbied, die hem verschuldigd is, als drager van de macht van den grooten monarch, dien hij vertegenwoordigt. En niet anders dan 'n ramp is te wachten uit de feitelijke verheffing, boven de beproefde bestuurders van dit land, van een handvol almachtige, slecht ingelichte militaire deskundigen, onder de leiding van een soldaat, die zich nauwelijks de moeite geeft om zijn verachting te verbergen voor de grondwettige instellingen.”

De heer Brodrick, de ongeluksvogel van het huidig engelsch ministerie, treft het niet. Eerst als minister van oorlog den tijd meêgemaakt van den zuid-afrikaanschen oorlog, met zijn vele leger-blunders, en nu minister voor Indië, in een tijd, waarin het prestige voor het gezag juist onaangetast moest blijven voor de, tengevolge van de uitkomsten van den japansch-russischen oorlog, woelige massa der indische bevolking, voor het alternatief gesteld: „lord Curzon loslaten of Kitchener naar huis toe.” 't Was lastig voor een regeering, als de engelsche van heden.

Lord Minto, die in de plaats van lord Curzon tot onderkoning is benoemd, draagt 'n naam, die ook in onze indische geschiedenis een rol, en wel 'n zeer belangrijke heeft gespeeld. De eerste earl of Minto was gouverneur van Bengalen in het tijdperk van 1807—1813, waarin de uitrusting en uitzending der engelsche expeditie in 1811 naar Java valt.

Uit Fransch West-Indië. De *Guêpe*, het orgaan der socialistische partij in Fransch Guiana, schreef, naar aanleiding van den jaardag der vrijverklaring van de negers in de fransche koloniën, waarin ook de niet lang geleden overleden heer Schoelcher als voorvechter der vrijheidsgedachte een levendig aandeel had genomen, het volgende:

„De 10e Augustus is de jaardag der vrijverklaring van de negers in de fransche koloniën.

Dit jaar, meer dan ooit, is het noodig, op dezen gedenkwaardigen dag, dat allen, die Guyana bewonen, zich het leven en de werken van den grooten menschenvriend voor oogen stellen.

Hardnekkig verdediger van alle verdrukten tegen alle tirannen, predikte hij gedurende zijn geheele leven: dat het geluk der volkeren slechts in eendracht en vriendschap kan worden gevonden, en wat hij deed was een opeenvolging van handelingen, die getuigden van zijn onvermoeide toewijding aan alle ongelukkigen, van zijn edelmoedigheid, van zijn verheven karakter, zijn groot hart.

In de onrustige dagen, die wij beleven, op het oogenblik, dat wij als vijandige broeders de verschillende elementen tegenover elkaar zien staan eener bevolking, die Schoelcher tot het leven der beschaving heeft geroepen, ten koste van een leven van moeite en gevaren, zien we daar het indrukwekkend beeld verrijzen van hem, die een voogd voor de koloniën, een vader voor de negers was, als een sprekend verwijt voor hen, die twist en tweedracht prediken.

Schoelcher hield nimmer op zijn stem te verheffen tegen de verdeeldheden, die tusschen de bewoners der koloniën onderling zich zouden kunnen voordoen. Hij gevoelde wel, dat daar het struikelblok voor de koloniën moest worden gezocht; hij nam het op tegen de klasse- en kastenstrijd, en nog niet lang geleden, geeselde hij openlijk het gedrag van hen, die het vooroordeel der huidskleur trachtten te benutten, om de bevolking van Martinique te verdeelen.

Laat ons nu, meer dan ooit, aan Schoelcher denken en zijne nagedachtenis eeren. Herinneren wij ons, dat het zijn droom was: de menschen van alle rassen en godsdiensten te vereenigen, omdat zijn ideaal was: het geluk der menschheid door den arbeid, door vrede en broederschap.

Het is aan ons om al onze pogingen aan te wenden, opdat het werk van den grooten slavenbevrijder niet vruchteloos blijve, en opdat wij werkelijk verdienen de weldaden te genieten, die hij voor ons heeft verworven.”

't Blijkt nog steeds noodig te wezen, meer dan in *Onze West* nog, om in de fransche bezittingen in West-Indië tot verdraagzaamheid te manen. In Guadeloupe b. v., waar de toestand hoogst zorgvol is, ziet gouverneur Bouloche zich in zijn ernstig streven om de kolonie op te beuren, gedwarsboomd door de campagne, die de afgevaardigde Gerville Réache door zijn vrienden op het eiland tegen hem op touw heeft doen zetten.

De constabulary op Luzon. De Amerikanen volgen zonderlinge, zeer uiteenloopende wegen bij het bestuur over hunne nieuwe kolonie in Oost-Azië. Aan de eene zijde groote vrijzinnigheid, aan de andere zijde de schaduw van een politiestaat bij uitnemendheid.

Nog steeds houden de opstandelingen op Luzon en Samar den toestand van onrust gaande. In de maand Juli verschenen een paar honderd *pulajanes* op de westkust van dat eiland, die men geheel gepacificeerd en van benden volkomen vrij achtte. En omstreeks het midden dier maand deed te Manilla het gerucht de ronde, dat te Honkong, wel verborgen, 10.000 geweren en 1 millioen patronen gereed lagen om naar de Philippijnen te worden gesmokkeld.

De constabulary, de gewapende politiemacht in de Philippijnen, heeft de handen vol om opstandelingen op te jagen en verdachten aan te houden, waarbij haar ook het opsporen en aanhouden van daders van commune-delicten in den waren zin des woords is opgedragen, waaronder toch overigens ook het deelnemen aan oproerige bewegingen als *ladronism* of rooversbedrijf is gebracht.

Hoe zij, bij het opsporen van misdrijven, te werk gaat, bleek onlangs, toen naar aanleiding van een moord in San Miguel op Luzon, een volmaakt onschuldige door haar werd opgevat en in hechtenis gesteld, overtuigd van zijne onschuld, maar in de hoop, dat de man zou spreken en wellicht ook eenige aanwijzingen kon geven. Dat was ook zoo, maar de man werd zoolang aangehouden, totdat de werkelijke schuldige, die zich schuil hield, gerustgesteld, het waagde weer te voorschijn te komen.

Belangrijker is evenwel nog wat aan het licht kwam in het proces, door kolonel Baker, commandant der constabulary, tegen een philippijnsch blad *El Renacimiento*, ingesteld, wegens laster.

Dit blad had een leelijk boekje opengedaan over den toestand in de concentratie-kampen, waarin de bewoners eener oproerige streek worden samengebracht en over de behandeling der lieden in die kampen. Alle beschuldigingen werden door de officieren der constabulary tegengesproken, die, evenals ten tijde van den zuid-afrikaanschen oorlog van engelsche zijde geschiedde, hoog opgaven van de humane behandeling der lieden, wier vrijheid aldus werd verkort.

Er schijnt hierop nogal iets te zijn af te dingen, te oordeelen naar de zwenking der *Manila Times* ten voordeele van de *Renacimiento*, die zij, kampioen voor de amerikaansche zaak, reeds bij voorbaat had veroordeeld.

Het was naar aanleiding van het getuigenis van den ex-president der vroeg gestorven philippijnsche republiek, Aguinaldo, dat deze zwenking voor het amerikaansche blad viel waar te nemen, dat zich naar aanleiding daarvan als volgt uitliet:

„Is de regeering gerechtigd om particuliere ingezetenen te dwingen hun huizen te verlaten en al hun bezigheden in den steek te laten, op het bevel van een officier der constabulary?

Stellen wij ons in Aguinaldo's plaats, en dat wij, aannemende, dat hij werkelijk niet wist, waar de ladrone-aanvoerders zich ophielden, ons afvragen: wat wij onder soortgelijke omstandigheden zouden doen? Wij gelooven, dat in negen gevallen van de tien, wij precies hetzelfde zouden doen als Aguinaldo (die weigerde).

Wij gelooven, dat Aguinaldo het bij het rechte einde had, toen hij zeide, de constabulary voor zulke diensten te betalen door zijne belasting op te brengen. Deed die dienst haar plicht goed, dan zou het niet noodig wezen om zulke diensten van Aguinaldo en anderen te eischen. Het is onmogelijk goed te noemen, dat men telkens, wanneer de boel in het binnenland spaak loopt, een of ander ingezetene zou kunnen dwingen zijne zaken in den steek te laten en de rimboe in te gaan . . . .

Dat iemand Filipino is, wil niet zeggen, dat hij geen rechten heeft.”

Het blad meent terecht, dat zulk eene wijze van optreden, die nog al dikwerf moet zijn voorgekomen, niet dienstig kan wezen om het amerikaansch bestuur bemind te maken.

„Wanneer zelfs de besten onder de Filipino's aldus behandeld worden, is het dan wonder, dat zij zich tegen ons keeren en, in stede van sympathie, onverschilligheid en zelfs vijandschap aan den dag leggen?”

Aardbeving en huizen. Professor Omori, de bekende japansche seismoloog, die door de japansche regeering werd uitgezonden om onderzoekingen te doen in verband met de jongste groote aardbeving in Britsch-Indië, gaf als zijne meening te kennen, dat het groote aantal dooden, 10.600 b.v. op de 40.000 in de Kangra-vallei vernielde huizen, te wijten was aan de slechte constructie der muren, waardoor de huizen in elkaar zakten, voordat de bewoners den tijd hadden te vluchten. In Japan, waar de aardbevingen dikwerf veel heviger zijn, dan die onlangs de Kangra-vallei teisterde, telt men slechts gemiddeld één doode op elke elf vernielde huizen.

Wat is nu de beste wijze van bouwen met het oog op aardbevingen? Laat ons hieromtrent aan professor Omori het woord verleenen:

„De beste manier van bouwen is m. i. die met gebruikmaking van baksteen en goede kalk, en een goed, stevig geraamte van hout of ijzer. Huizen met de noodige zorg gebouwd, op een goede plaats, kunnen elken aardschok weerstaan. In het bijzonder geldt dit voor houten constructiën, die nimmer geheel omver kunnen worden geworpen door eene aardbeving, en wanneer de verbindingen krachtig zijn en niet breken, kan ook zulk een huis elken schok weerstaan. Wat de bouwplaats betreft, zij opgemerkt: hoe harder de grond is hoe beter; de beste plaats is op rotsachtigen bodem. Huizenbouw in de nabijheid van een steile helling is onraadzaam, wijl daar de beweging het sterkst gevoeld wordt en scheuren vormt in den bodem. Een belangrijke quaestie is de fundeering; hoe steviger fundament hoe beter. Bij deugdelijke fundeering verkrijgt men hetzelfde, alsof men op rotsbodem zou hebben gebouwd”.

ADVERTENTIËN.

EDUARD PELGER,
MAGAZIJN VAN
HEERENHOEDEN.
Prinsestraat 39,
1ste huis naast de Brandweerkazerne,
's-GRAVENHAGE.

BLOUSES. **COST. ROKKEN**

A. LANGEMEIJER,

den Haag, Hoogstraat.

Dames- en Kinder-Confecties,
JAPONSTOFFEN.
TAILLE COSTUMES,
gemaakt en naar maat.
ELEGANTE COUPE.
BILLIJKE PRIJZEN.
Eigen Ateliers.
JUPONS. **PEIGNOIRS.**

En gros. ***En détail.***

Hoofd-Depôt
voor
's-Gravenhage
van af
15 October 1884,
van het
ECHTE
Prof. Dr. G. Jaeger's
Normaal-
Ondergoed,
voor
Heeren, Dames en
Kinderen,
in Zomer- en
Winter-qualiteit,
uit de Fabriek der Heeren
Wilh. Benger Söhne, Stuttgart,
tot de laagste prijzen.
Lijders aan Jicht en Rheumatiek ten zeerste aanbevolen.

Specialiteit in KOUSEN en TRICOTGOEDEREN in KATOEN, WOL, MERINO en ZIJDE in elke MAAT voorhanden.

A. VAHLE & Co.
DEN HAAG, Hoogstraat 14,
— Telephoon 2470. —
ROTTERDAM, Hoogstraat 340.
— Telephoon 2937. —
Opzichtzending franco door geheel Nederland.

---

den Haag
Pension Koninginnegracht 47
geopend geheele jaar.
H. W. G. ROOSEBOOM.

Nice
Pension Hollandaise
VILLA NINE.
Avenue Auber
geopend NOVEMBER—JUNI.
H. W. G. Rooseboom—H. E. van Blommestein.

PRIVAAT- EN CURSUSLESSEN
in TEEKENEN en SCHILDEREN.

Voor **jonge Meisjes, Dames** en **Heeren** met **olie- en waterverf**, op voorwerpen als: hout, glas, satijn, fluweel, linnen, vuurschermen, kamerschermen, photo's. — Boetseeren met caoutchouc op vazen, bloempotten enz. Brandschilderen op houtvoorwerpen, kussens v. fluweel, laken enz. Sepia borden en tegels. Stilleven en bloemen n. d. natuur enz.

Ruim 200 voorbeelden v. bloemen, landschappen, vogels, vruchten en figuren worden in bruikleen gegeven.

Atelier Weimarstraat 52.
CONSTANCE VAN TRICHT,
Leerares Middelb. Ond. Teekenen.

A. SCHARENBERG,
Hofleverancier.

GROOTSTE KEUZE
Thee- en Presenteerbladen,
THEESERVIEZEN,
Koffiestelletjes, Bouilloirs,
enz. enz., enz.
's-Gravenhage, Hoogstraat 15

INTEEKEN BILJET.

De ondergeteekende
wonende te wenscht
donateur-trice / lid te worden der Vereeniging
„Oost en West" tegen een jaarlijksche
contributie van *f*
den 190
Straat of gracht. Handteekening.

's-Gravenhaagsche
Crediet-Vereeniging en
Depositokas
Den Haag — Buitenhof 46.

Waarborgkapitaal en Reserve
f 400.000.

Directie:
Mr. I. B. VAN BERCKEL. — J. L. DIETZ.

Commissiehandel in **Effecten** en **Coupons**. **Credieten** tegen persoonlijk of zakelijk onderpand. Verhuurt **Safes** in den brandvrijen kelder. Plaatst gelden à **deposito**, in **chèque-rekening**, in de **spaarkas**.
Fourneert tegen zeer voordeeligekoersen **Traites** op de belangrijke plaatsen in **Ned. Indië**.
Verstrekt alle gewenschte inlichtingen.
Kantoortijd 9—3 uur.

H. HOLLENKAMP en Co.

Vijzelstraat, hoek Keizersgracht, Amsterdam.

Telephoonnummer 1118.

SPECIAAL ADRES voor de Levering van

OOST- EN WEST-INDISCHE UITRUSTINGEN.

alsmede Civiele en Militaire Uniformen.

Het Bureau van *Oost en West, Laan van Meerdervoort 195,* is op aanvrage, volgaarne bereid de gewenschte inlichtingen te geven omtrent de levering der goederen door bovenstaande Firma.

C. HOYNG,
Den Haag. — Utrecht.
Geïllustreerde Prijscouranten worden gratis op aanvrage toegezonden

Echt Chineesche Thee,
speciaal aanbevolen aan Indische familie's.

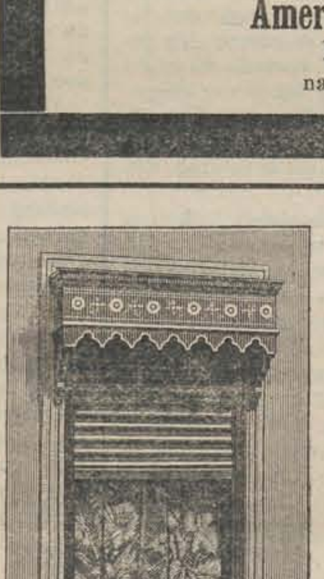
Chaussures Françaises et Américaines,
A. KOGELS & ZOON,
PRINSESTRAAT 56. ***TELEFOON 2825.***

Speciale verzending naar de Tropen.

Lambert Waterreus,
Sumatrastraat 279, b/d Bankastraat, Den Haag.
TELEPHOON 1447.

Koloniale waren - Comestibles.
Importeur van Indische Ingredienten v/d Rijsttafel.
ONTVANGEN: Honing in de Raat in glazen doozen.
Lemon Cheese jam (Kennemerland).
Rademaker's & Kreapelien & Holm's Eikel Cacao.
etc. etc.

H. VAN ROOY,
Amerikaansch- en Fransch Schoeisel.
Bankastraat 4 L, Den Haag,
naast de Melkinrichting „de Sierkan".

HEINEKEN's
(Oudste) Glazenwasscherij
Stoom Jaloezieën- en Rolluikenfabriek.
Driehoekjes 3, voorh. Wagenstraat 39a, Den Haag.
Telefoonnummer 2478.
Amsterdam, v. d. Helststraat 1.
Utrecht, Potterstraat 20.
Hilversum. Arnhem. Nijmegen.

VERHUIZINGEN.
R. GLASTRA, Bierstraat 5-5a. den Haag.

MANDEN OF KISTEN GRATIS IN BRUIKLEEN.
BERGPLAATS voor INBOEDELS.

„Arnhem" Levensverzekering-Maatschappij „ARNHEM".

Directie: Th. LIEFRINCK, P. A. BOONE.
Generaal-Inspecteur: C. A. VAN DER HUCHT, te *'s-Gravenhage.*
Inspecteurs: H. N. STAKMAN te *'s-Gravenhage;* G. O. A. VUNDERINK te *Groningen;* H. VEDER te *Arnhem;* J. P. PUNT te *Breda.*
Bijkantoor te **Batavia**, Directeur J. WILDEMAN.

INKOOP van OUDE en INDISCHE BRILLANTEN.
Speciaal adres voor verslijpen van Brillanten.
Geeft hoogste waarde voor Parelen en andere Edelgesteenten.
N. BLOM. Amsterdam, N. Heerengracht 9.

De Firma TER MARSCH & Co.
Hofleveranciers te ROTTERDAM
levert, onder nevensstaand Fabrieksmerk, uitsluitend
prima kwaliteit
Vleeschwaren, Soepen, Sausen, Hammen,
ENZ. ENZ.
Vraagt uitgebreide Prijscourant voor Export of Binnenland.

Eerste Nederlandsche
Verzekering-Maatschappij op het Leven en tegen Invaliditeit.

Hoofdkantoor 's-Gravenhage, KNEUTERDIJK 11.

Directeuren:
Jhr. Mr. W. SIX, Mr. H. GOEMAN BORGESIUS en Mr. Dr. W. P. J. BOK.
Adjunct-Directeur: P. DEURINK.

Sluit Levensverzekeringen in alle vormen, Weduwenpensioenen, Studiebeurzen, dadelijk ingaande en uitgestelde Lijfrenten.
Spaar- en Levensverzekeringen zonder geneeskundig onderzoek.
Levensverzekeringen met staking van Premiebetaling bij intredende Invaliditeit.
Invaliditeits-Pensioenen, gecombineerd met ouderdoms-pensioenen.

Bijkantoren te: AMSTERDAM, ROTTERDAM, GRONINGEN, DORDRECHT BRUSSEL, SOERABAJA en PARAMARIBO.

Stoomvaart-Maatschappij
„ROTTERDAMSCHE LLOYD"
Maildienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië
in verbinding met de diensten der
Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

	van Rotterdam. 1905	van Marseille. 1905	te Port-Said. 1905	te Padang. 1905	te Batavia 1905
Lawoe	30 Sept.	12 Oct.	17 Oct.	6 Nov.	8 Nov.
Ophir †	14 Oct.	26 „	1 Nov.	20 „	22 „
Gedé	28 „	9 Nov.	14 „	4 Dec.	6 Dec.
Sindoro †	11 Nov.	23 „	28 „	18 „	20 „
				1906	1906
Salak	25 „	7 Dec.	12 Dec.	1 Jan.	3 Jan.
Wilis †	9 Dec.	21 „	26 „	15 „	17 „
		1906	1906		
Ardjoeno	23 „	4 Jan.	9 Jan.	29 „	31 „
	1906				
Goentoer †	6 Jan.	18 „	23 „	12 Febr.	14 Febr.

† 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.

De Hoofd-Agenten: **Ruys & Co.,** *Rotterdam*
De Agenten: **Eijkensluyters & Tromp,** Anna Paulownastraat 11, *'s-Hage*

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 's-Gravenhage.

Aan het **Bureau Laan van Meerdervoort 195,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.
Men kan die inlichtingen ook per brief vragen aan den Secretaris der 3de Commissie den heer G. C. A. DE WITT, *Reinkenstraat nº. 16.*

Een dame voor het geven van les in de Maleische en Javaansche Taal.

Een Juffrouw voor Kinderjuffrouw.

Een Dame voor Juffrouw van Gezelschap of lectrice.

Een bekwame linnennaaister.

Vier jonge Dames die als Gouvernante naar Indië willen.

Twee geg. Ind. militairen voor oppasser, geldophalen enz.

Een Heer voor administratieve betrekking of magazijnmeester.

Twee Dames voor het maken van uitzetten (eene te Leiden).

Eene Dame voor onderricht in fröbelen en handwerken (heeft diploma).

Een gep. off. reeds eenige jaren in Indië werkzaam geweest, voor adm. betrekking.

Een geg. Ind. korpl. schrijver voor adm. betrekking.

Twee dames voor het geven van privaat en cursuslessen in talen en wiskundige vakken.

Een geg. O. I. militair, jaren lang als facteur en in bibliotheek werkzaam geweest, voor magazijnsknecht, kantoorlooper. bode, concierge, opzichter, huisbewaarder enz.

Twee dames voor het geven van lessen in de fransche taal en conversatielessen, waarvan eene met diploma middelbaar.

Een oud-Offic. Art., leeraar in Wisk. voor het geven van privaatlessen tegen billijken prijs.

Eene Dame voor Zanglessen.

Een Heer voor Corrector aan eene drukkerij.

Drie Dames voor waarnemen van een huishouden.

Twee Dames om met eene familie op reis te gaan; waarvan de ééne Hollandsch, Duitsch, Fransch en Engelsch spreekt, hebben veel gereisd.

Een gep. sergt. maj., gehuwd, voor huisbewaarders, adm. betrekking, geldincasseeren,

Een jong Meisje om als kinderjuffrouw mede naar Indië te gaan.

Vier dames voor pianolessen.

TWEEDE BLAD van HET KOLONIAAL WEEKBLAD N°. 27. Donderdag 14 September 1905.

Eene Verlofreis.

Indrukken en Beschouwingen.

VIII.

10 Juni. Den prachtigen Boeddhatempel der Higashi Hongwanji zagen wij alleen van verre nl. uit het hooge hotelbalcon; tijd tot bezichtiging van binnen was er niet. Wij reden echter naar het geweldige bouwwerk, nl. het beroemde oude Shogun-kasteel van Nagya toe; dit staat onder het beheer van het eigenaardige, ik geloof in geen land der wereld voorkomende, »Ministerie van de Keizerlijke Huishouding«, ten einde in stand te worden gehouden, om zijn groote historische waarde en belang; in dit gebouw hebben nl. de daymio's uit het huis *Owari* gewoond, waarvan de stichter de zoon is van Ieyasti, een der beroemdste en machtigste uit de dynastie der Tokugawashoguns; tot de inwendige bezichtiging van dit gebouw ontbrak ons echter de tijd; van buiten stilstaande zagen wij de twee fameuze gouden dolfijnen, welke hoog aan den nok zijn aangebracht, in de zon prachtig schitteren en wijd zichtbaar zijn; het zijn wonderlijke kostbaarheden; met hunne zilveren oogen wordt hunne waarde geschat op pl. m. f 430.000. Deze burcht doet in originaliteit en geweldige stijl niet onder voor die van Osaka, welke wij hadden aangetroffen als door militairen in beslag genomen; in tegenstelling daarmede was zulks hier niet het geval, daar dit kasteel altijd vrij moet blijven voor den Keizer en Keizerlijke prinsen. Wij reden langs uitgestrekte en talrijke militaire gebouwen en zagen later het complex der kasteelgebouwengroep telkens van een ander punt; wij kwamen vele soldaten tegen en hoorende, dat het exercitieveld in de nabijheid lag, gingen wij daarheen en observeerden, hoe artilleristen werden geoefend aan het kanon, hoe de cavallerie in de manege reed en hoe deze ook gecombineerde oefeningen maakte; een troep infanterie kwam juist terug van de exercitie; dat zien van het Japansche militair, waaronder vele jonge kerels, was nog niet een van de vervelendste momenten in ons verblijf daar te lande. Op den terugweg naar de stad, hadden we aan onze linkerhand eene vrij groote vlakte, waarop men druk bezig was met het bouwen van houten huisjes, rij naast rij, en in verschillende stadia van voltooiing, een groot deel van het terrein was zelfs nog leeg. Men deelde mij mede, dat op het kleine exercitieveld, de genie bezig was barakken te bouwen, welke bestemd waren, om dienst te doen als tijdelijke hospitalen voor 2000 zieken en gewonden; een bewijs, dat men den oorlog niet onderschatte en nog op veel bloed, ellende en tranen rekende. Het is, om ervan te rillen! Wel een tegenhanger van de 10000 kistjes, die reeds gereed zouden hebben gestaan, voordat de slag aan de Shaho begon, met het doel, om de asch der verbrande dooden daarin naar Japan te zenden. Van deze droeve plaats gingen wij naar het hotel terug; passeerden de lange en drukke hoofdstraat, bezochten eene pottenbakkerij, waar aardewerk gemaakt en op groote schaal gefabriceerd wordt voor export; we traden bij een handelaar binnen, die antiquiteiten en curiositeiten verkocht en een voorraad van 800000 stuks voorwerpen bezat. Weer ging het in den trein en na een zit van een uur langer, waarbij wij op enkele punten vlak langs de zee reden, langs visschersdorpen, over lange spoorbruggen en baandammen en door vier provincies heen, bereikten wij 's avonds de hoofdplaats Shizuoka, waar een eenvoudiger hotel staat dan te Nagya, ook geheel in Japansche handen. De gids logeerde altijd kosteloos in de hotels, d. w. z. in die gedeelten, welke op zijn Japansch waren ingericht, waar men dus op den bodem slaapt en de Japansche keuken voor lief moest nemen. Dit lijkt vreemd, maar is het niet; want er zijn thans nog Europeanen, die, ook al om reden der goedkoopte, aan dit logeeren in Japanschen stijl de voorkeur geven boven de andere manier en nog niet zoo heel lang geleden, nl. 25 à 30 jaar, had men vooral in de binnenlanden niet anders dan in nationalen stijl beheerde hotels.

11 Juni. Op dezen dag hadden wij de mooiste spoorreis, nl. van Shizuoka naar Tokio, van 's ochtends 10 tot 's middags vier uur. Een half uur, nadat wij vertrokken waren, toen begon, toen begon . . . . . ver, ver af nog, hoog en in vage kontouren zichtbaar te worden de wonderberg, de heilige bergreus, de prins der bergen van Japan, de Fujiberg of Fuyiyama, ongeveer zoo hoog als onze Smeroe van Java; zóó hoog en zoo uitgestrekt is zijne basis, dat de trein niet minder dan twee uur noodig had, om langs de kleinere helft van den benedenomtrek nl. over Nomazu en Gotemba, twee uur lang het gezicht op dien witten bergkoning te hebben. Ja, daar is wel reden voor gansch een volk om dat gevaarte zoo hoog te taxeeren en te waardeeren, van af over oude tijden; dat hij bezongen en uitgeschilderd, beschreven, uitgebeeld en afgeteekend, ontelbare malen door de eeuwen heen, door groote en kleine kunstenaars, door leeken en priesters. En dat hij hoog is, bewijst het feit, dat wij langs de hellingen in het Oosten meer dan aan de Zuid, groote plekken wit zagen, die klein »doen", maar feitelijk groote sneeuwvelden waren, in grillige vormen, vooral in die van lange strooken lagen, overeenkomstig den vorm en het verloop van de ravijnen, waarin ze het langst blijft liggen en aan de lauwe dooiwinden weerstand blijft bieden. Op het eind van Juli, vaak tot zelf in Augustus, is de sneeuw eerst gesmolten en wordt de berg toegankelijk voor toeristen, pelgrims en bedevaartgangers; maar ook dan moet het boven nog ongenadig koud zijn. De beklimming gaat meestal uit van de 1600 voet hoog gelegen plaats Gotemba, langs de oosterhelling; met gidsen, te paard en te voet, met mogelijkheid tot rusten, eten, en overnachten in expres daarvoor ingerichte hutten langs den weg; de beste tijd is van 25 Juli—10 Augustus; de beklimming van dezen 14000 voet hoogen vulcaan moet zeer loonend zijn, wat ik graag wil gelooven, als ik het vergelijk met de mij uit eigen aanschouwing bekende verheffingen en vulcanen van Java: Jang- en Idjenplateau, Penanggoengan en de Raoeng met den grootsten krater.

Op den spoorwegtocht hadden we aan onze rechterzijde altijd de Surugabaai, slechts ongeveer een uur verloren we die uit het oog, toen nl. de trein zich noordwaarts in het land omboog, loopend met een boog over de Juji Kawa, eene groote langs de westerhelling van den Juji stroomende en ook van dezen een groot deel van zijn water ontvangende breede rivier. Voor den bergkegel hingen op enkele plaatsen wolkenbanden; witte en blauwige strooken, die het lichaam als het ware verdeelden, in segmenten en afgeknotte lichamen. De basis en het onderste gedeelte is tot aanzienlijke hoogte, ik schat 4000 à 5000 voet, bewoond en gecultiveerd, maar nog tot veel hooger op zwaar begroeid. Daarboven begint de schrielere streek, deze houdt weldra op en boven den vegetatiegordel begint het totaal onbegroeide deel; rotsmassa's, steenvelden van hier grijze, daar geelbruine kleur, afgewisseld door de sneeuwplakkaten; en daarachter is de vulcaan aan den gang, is een werkzame krater. Eigenaardig is, dat men voor zijne oogen gedurende een uur van den treintocht den ongeveer 6000 voet hoogen Ashitakayama heeft, met vrij groote massa en zuidoostelijk van den centraalreus gelegen. Bij Numazu houdt de trein 10 min. stil, daar is hij op zijn meest zuidoostelijke punt gekomen, na een twintig K. M. te hebben afgelegd door de moerassige lage landsformaties, een deel der zuider voorlanden van den Juji en zelfs een weinig lager gelegen dan de zeespiegel. Hier ziet men, dat de eenigszins er voor vatbare terreingedeelten door rijstvelden zijn in beslag genomen. Dien dag namen we trouwens niet honderden, maar wel duizenden personen van beide sexen en allerlei leeftijd waar, in alle stadia van rijstcultuur werkzaam. Eindelijk hadden we eene nieuwe locomotief voor, eene achter en nu ging het noordwaarts op hooger en hooger op het ingezadelde terrein tusschen de Juji bewesten en het bergland van Hakone in het Oosten, met de grootste verheffing boven den zeespiegel bij het evengenoemde Gotemba. Het Hakonebergland, gelegen tusschen de bochten van Suruga en Odawara, verheft zich tot 6000 voet, is tamelijk ingewikkeld met zijn lengte-, dwars-, en gebogen dalen; en in het midden een groot bergmeer n.l. dat van Hakone; het is rijk aan natuurschoon, bronnen, rivieren, vulcanen, en men vindt er bad- en luchtkuuroorden, van welke Myanoshita de interessantste en meest bezochte is. Maar hoe graag ook, wij hebben van deze streek niets kunnen zien en de plaats rechts laten liggen, t.w. in een grooten bocht reden wij eromheen en vanaf Gotemba in een vlug tempo, want nu ging het bergaf en waren we den grooten berg voor altijd kwijt, na tot zijne Oostzijde den laatsten groet en blik te hebben gericht. De spoorreis door het bergland is zeer afwisselend aan hoog en laag en boeiende gezichten; de baan loopt in het dal van de bij Odawara in zee vallende rivier Sokawagawa; aan welks rechterzijde evenbedoeld bergland op het Schiereiland Jzu ligt.

Voortdurend dalende, komt dan de trein in de vlakte van de provincie Sagami en ziet men aan de rechter zijde weder de wijde zee; deze laat men rechts liggen, om het binnenland in te gaan tot Tokio; men rijdt dan langs Yokohama, waar de trein even stilhoudt, om daarna langs de baai van Tokio recht noordwaarts op te stoomen; tusschen die twee plaatsen passeert men vele groentetuinen, groentevelden, bloemisterijen, en natuurlijk ook gewone velden van rijst en andere granen. Men gaat langs tal en tal van magazijnen, fabrieken, werkplaatsen, arbeiderswoningen en ziet ook vele zeeschepen op de reede. Dra ligt Yokohama achter ons en tegen vijf uur stond de trein stil aan het centraalstation van de lands hoofd- en residentiestad, het oude Yedo der Shoguns, thans Tokio, met 1½ millioen inwoners. We namen onzen intrek in het Atagohotel, in het Zuidwesten der stad, niet ver van het centraalstation gelegen, in afwijking van alle andere hotels op een 40 M. hoogen heuvel, zoodat men een rondzicht over de geheele stad heeft. Het is een nieuw en zeer aan te bevelen hotel, al is het ook niet zoo groot en luxurieus; een bad wiesch alle spoorwegzonden af en daarna gingen we opgefrischt aan tafel.

12 Juni. We maakten 's ochtends eenen rit om langs wat men Vijverberg, Binnenhof, Plein, Voorhout in den Haag zou noemen: over groote pleinen, breede lanen en avenuen, parken; langs de departementen van Justitie, Marine, in volledig Europeeschen stijl van publiek Regeeringsgebouw opgetrokken; verder langs het in semi-Japanschen stijl opgerichte Parlementsgebouw, langs Bankgebouwen, zoo gingen we naar het Bureau der Welcome-society, waar wij wederom allervriendelijkst werden te woord gestaan en met raad en daad geholpen. Dien dag bezochten wij de Industrieschool voor meisjes, onder keizerlijk protectoraat staande, en woonden het bij hoe er les werd gegeven in het maken van kunstbloemen en fijn naaiwerk; speciaal werd door alle leerlingen, met het oog op den oorlog, ondergoed voor het leger gemaakt; daaraan werkten ze vrijwel in alle klassen, omdat de behoefte zeer groot was; dientengevolge was er niets te zien van het anders meer veelzijdige onderwijs; 's middags bezochten wij het uitgebreide keizerlijke museum, in een uitgestrekt, niet te leelijk gebouw; maar waaraan men wel kon zien, dat het te klein was: er werden nl. suppletoire gebouwen opgericht, om er speciale onderdeelen der groote collectie's in te deponeeren. Wij zagen er uitgebreide verzamelingen van specimina uit het dierenrijk, voor een goed deel uitmuntend opgezet en gearrangeerd in groote ruimten, niet zoo opeengehoopt en opelkaar gestapeld, als onze kostbare verzamelingen op dat gebied te Leiden; er was voorts eene botanische collectie, eene groote verzameling van antiquiteiten, munten, penningen, oude kunstnijverheidsvoorwerpen en schilderijen van groote meesters. Ook was er eene ethnografische verzameling van eenige beteekenis, en deze bevond zich in een gedeelte van de tweede verdieping. Zeer interessant was voorts ook de verzameling van mineralogie en mijnbouwkunde; al deze collecties hadden in de eerste plaats en voor verreweg het meerendeel betrekking op het Japansche Keizerlijk. Van den grooten rijkdom en de exploitatie der minerale schatten, steenkool, antimonium, goud en andere metalen; van het oud-Japansche en moderne mijnbedrijf kan men zich een begrip in die zalen vormen; ook van den aard der producten nl. uit de tentoongestelde monsters, gesteentenbrokken, ertsen; en aan de wanden talrijke fotografieën en geologische kaarten van de betrekkelijke landstreken ter nadere verduidelijking. De mineralogische afdeeling had nog zijne oude aantrekkingskracht behouden door de allerwonderlijkste vormen, structuurverschillen en inelkaar kapseling van de kristallen, ertsen of gesteenten met grillige, spitse zuilenbundels, in kuben en prismatische dikke lichamen of in ragfijne naaldjes; het eene nog miraculeuser en merkwaardiger dan het andere. Dit Rijksmuseum verlieten wij met een spijtig gevoel, dat we er niet langer in konden blijven, maar de beperkte tijd verbood ons dit; wij gingen toen naar het groote Uenopark, waarlangs lager een riviertje de stad instroomt; dit is een van de groote promenade terreinen van de Tokioneezen en werkelijk zoowel door aanleg, als door het bezit van groote boschboomen, ook in uitgestrektheid een stuk parkterrein, dat geene groote Europeesche halve-millioenstad tot oneer zou strekken. We bezochten dien dag nog den dierentuin, ouder, grooter en aan dieren veel talrijker dan die van Kioto; verschillende Aziatische herkauwers en beeren waren goed vertegenwoordigd; van deze laatsten ook de bruine, de ijsbeer o.a. met vier jongen, en de grizzly, olifanten, verscheurende dieren w. o. leeuwen, tijgers, panthers en kruipende dieren, slangen, schildpadden waren er in vrij grooten getale. Wij hebben van onzen rondgang door den dierentuin geen spijt gehad. Langs den grooten Shinobazuvijver met eilandjes en roeibootjes keerden we huiswaarts, ook van het Uenopark met zijn prachtig Uenomuseum, zooals het door ons reeds bezochte gebouw meer gebruikelijk genoemd wordt.

13 Juni. Uit het feit, dat Tokio 1½ millioen inwoners heeft, de gevolgtrekking te willen maken, dat alles er grootsteeds uitziet, zou totaal verkeerd zijn; behalve het reeds behandelde en het een en ander hieronder te bespreken omtrent publieke gebouwen en bouwwerken, moet men zich deze plaats voorstellen als van zeer groote uitgestrektheid en dit wordt begrijpelijk, als men in aanmerking neemt, hoe voor verreweg de meeste Japanners, arm en rijk, ook de bekende spreuk geldt: „my house is my castle". Daarmede is niet gezegd, dat iedereen zijn eigen huis heeft, maar alleen, dat aan het samenwonen, het bij elkaarkruipen grenzen zijn gesteld door den beperkten omvang dier woningen; n.l. het gedeelte gelijkvloers-bovenverdieping-dak. Dat er twee verdiepingen zijn, is ook geene zeldzaamheid, maar daarmee is het dan ook uit en de totaalindruk is die van geringe hoogte; hieraan verandert niets als er beneden winkellokalen en magazijnen zijn; eene uitzondering maken eenige weinige hoofdwinkelstraten, waar men meer gebouwen in Europeeschen trant heeft, maar de groote massa, de duizendtallen huizen in de vijftigtallen straten is vrij conform het bovenvermelde schema. Ook, dat de minvermogenden vaak in meerdere gezinnen bijeen wonen in een huis is er niet mee in tegenspraak en daarom is het straatbeeld van Tokio over het algemeen hetzelfde als van andere Japansche plaatsen; alleen veel vervelender, veel eentoniger door de lange afstanden welke men in dit uitgestrekte huizenchaos vaak moet afleggen van buitenomtrekspunten naar de centrale. De verlichting is, op die van de vele tienduizendtallen woningen van de minvermogenden en van de middelklasse der bewoners van de hoofdstad na, op alle publieke plaatsen, straten, pleinen òf electrisch òf geschiedt door gas; zoo ook in alle hotels, gouvernementsgebouwen, spoorwegstations, fabrieken, banken, groote kantoorgebouwen. 's Avonds konden we, van uit het hotel op de stad neerziende, duidelijk de verschillende wijzen van verlichting onderscheiden; booglampen, gloeilicht, gaslichtbollen, gaslichtpitten, olielampen, lampions enz. Van deze werden in de duisternis eensklaps duizenden achtereen ontstoken, als een lange gloeiende vuurslang door de straten zich voortbewegende. Een verzwakt collectief geraas trof ons oor en daartusschen door geknetter van mirtjons (chineesch vuurwerk), dat was weer een stuk volksvreugde, dat was victorietrots, vermengd met vaderlandsliefde; want kort te voren hadden immers de bulletins weer bekend gemaakt: dat er bij Nansjan en Kintsjou heldenfeiten waren verricht, stormaanvallen ondernomen, waarbij met behulp van genietroepen de verschrikkelijke draadversperringen zijn doorgehakt geworden en, ten koste van 4500 man aan dooden en gewonden, de Russen uit hunne stellingen waren verdreven, zoodat kort daarop Dalny kon worden genomen en de afsluiting van Port Arthur beginnen! Men sprak niet voor niets in de pers dan »important and severe fight, the second St. Privat or Bazeilles witnessing the utmost heroism.«

Dien dag reden we naar het Keizerlijk paleis, we hebben echter niet ten hove gedineerd of er gelogeerd, zooals de Hollandsche freule von Schmidt auf Altenstadt en hare reisgenoote; verre van dien. De keizerlijke verblijven, hoe uitgestrekt en uit hoevele groote sloten en kasteelen ook bestaande, zijn om zoo te zeggen niet te zien, want er loopt een dubbele afsluiting omheen, volgens anderen zouden die gebouwen zelfs driemaal omsloten zijn. Wij reden door een der buitenpoorten en kwamen op paleisgrond, waar echter het publiek, ook rijtuigen vrijelijk verkeeren mogen, al stond er bij dien poort reeds een schildwacht. In dat gedeelte rijdende, ziet men lange grachten met aan de overzijde opgaand muurwerk van gestapelden breuksteen in cyclopenstijl en boven aan de kruin in Japanschen stijl afgewerkt. Na een rit van vijf minuten langs dezen binnenwal, stonden wij stil voor eene kolossale poort met ophaalbrug in oud-nationalen stijl, deze leidt naar het binnenhof, waar de paleizen staan en de Zonnekeizer woont. We moesten ons slechts tevreden stellen met door de geopende poortgedeelten in de tuinen en parken te gluren, van welker boomen we de dichte, groene kruinen reeds boven den langen hoogen wal, dien we zoo juist voor een deel hadden afgereden, als een hoogen, groenen zoom hadden zien uitsteken, dien wal als het ware in hoogte nagenoeg verdubbelende. Lang mochten we intusschen niet stilstaan, een wenk van de wacht verbood ons dit; deze bestond uit een viertal sergeanten met eenige minderen van de „imperial horseguards" een soort garde-huzaren; niet ver af, tegelijk een stuk buitenafsluiting vormende, lag hunne kazerne, naast den buitenuitgangspoort. Het waren voor het meerendeel, krachtige, breede kerels, die niet den indruk gaven van porselein te zijn en als het er op aan komt, voor de Kozakken aan den haal te gaan; intusschen waren ook deze mannen eerste, of zelfs tweede reserve, want de wapenbroeders onder het vaandel waren vrijwel in het begin van den oorlog reeds naar het tooneel van den strijd uitgerukt. De mikado moet zich wel veilig en afgezonderd voelen, in »splendid isolation« achter die omwallingen, beschermd en bewaakt door zijne flinke huzaren, met eene kazerne aan eene der ingangen. Intusschen, de hoofdingang was deze niet, hij leidde naar de appartementen van de hofadministratie; en we zagen weldra een hofrijtuig met het wapen op de portieren over de brug naar buiten komen; de inhoud was eene oude prinses van lageren rang; van dergelijke hofrijtuigen kwamen we, zooals altijd in residentiesteden, verscheidene tegen. Ook is het opmerkelijk, dat men in Tokio, een betrekkelijk en volstrekt veel grooter aantal van in Europeesche dracht gekleeden ziet dan in elke andere Japansche stad; misschien een gevolg van de overtuiging, om als residentiebewoner den gewonen Japanner een voorbeeld te zijn in de vaardigheid en het gemak van het aannemen van Westersche mode, van Europesche zeden en gewoonten: mogelijk, dat een Tokionees zich daartoe bij uitstek verplicht acht, omdat hij van de Europeesche haute volée alle vertegenwoordigers dagelijks te Tokio bij zich heeft en deze kan gadeslaan in hun doen en laten. Wij hebben niet alleen gezantschapskoetsen, maar ook alle gezantschapshotels der groote mogendheden gezien; het Britsche is een van de fraaiste; het Nederlandsche is klein.

Doorrijdende over de uitmuntend geplaveide wegen, hielden wij weer voor een ingang stil, den hoofdingang, d. w. z. die ook door den Micado wordt gebezigd; en weer een eind verder werd ons een ingang getoond, die de tweede hoofdingang wordt genoemd en welke telkens door de diplomaten wordt gepasseerd, die bij Zijne Majesteit noodig hebben. Verder in die verborgenheden van de keizerlijke woonverblijven of zelfs slechts de parken mochten we niet; daartoe moet men eene vergunning hebben van den gezant der natie, tot welke men behoort; dit geldt behalve hier ook voor de kasteelen en eenige bijzondere gebouwen in de provincie en voor iemand, die zich langeren tijd in Japan wil ophouden, is het zaak om zich persoonlijk of schriftelijk tot zijnen gezant in betrekking te stellen, om een »letter of license« te kunnen krijgen; wij konden zulks niet doen uit gebrek aan tijd. Voor het bezichtigen van de paleizen van den Mikado in Tokio is het echter noodig, om zich door tusschenkomst van den gezant aan het hof te presenteeren, daarna kan men eene vergunning bekomen, welke zooals vereischt door het genoemd »Imperial household departement" wordt afgegeven. Van harentwege zijn ook vele kunstschatten der keizerlijke gebouwen in beeld gebracht, gereproduceerd en in standaarduitgaven gepubliceerd. Men ziet: de Mikado is eene moeilijk genaakbare, bijna niet toegankelijke autoriteit, beschermd door hooge muren van strenge etikette, formaliteiten en door grachten vol water. Vooral sinds het uitbreken van den oorlog is de exclusiviteit nog toegenomen. Ik sprak reeds boven van de geheimzinnigheid der krijgsoperaties en der voorafgaande orders en voorbereidingen; logisch hangt daarmee samen het feit, dat het hoofdkwartier is te Tokio in het keizerlijke paleis; dáár zit de souverein-oppercommandant van leger en vloot met zijne hoofdstaven en raadgevers op alle gebieden; een speciale kabel verbindt hem naar Mandsjoerije met zijne drie commandanten te velde, later met Oyama; en vóór dit voltooid was, had men van de bestaande altijd ééne weten te reserveeren voor het hoofdkwartier. Overeenkomstig den aan het goddelijke verschuldigden eerbied en gehoorzaamheid, werd ook ieder uit het hoofdkwartier afkomstige bevelwoord of gebod absoluut gehoorzaamd; vrees voor zijn leven hield bij elkeen op; persoonlijke geraaktheden, antipathieën, intrigues, naijver der hooggeplaatsten verdwenen eensklaps, als dit maar door den keizerlijken halfgod werd gewenscht of verlangd. Langs de gebouwen en de keizerlijke verblijven, die een kleine stad vormen, waren we voor ongeveer twee derden gereden en nu gingen we weer geheel naar buiten; reden over de breede, eene keizerresidentie geheel waardige pleinachtige straten, en hadden, behalve de groote gezantschapshotels met hunne tuinen, het gebouw van den generalen staf, de ministeries, nog een mooi gezicht op groote stadsgedeelten en eenige hotels, doordat de weg benoorden het mikadopaleis wat helt en op het hoogste punt kon men daarom een fraai uitzicht hebben.

E. S.

(*Wordt vervolgd*).

Boekbespreking.

Van den heer *Dr. J. D. E. Schmeltz*, directeur van 's Rijks Ethnografisch museum te Leiden, kregen wij voor onze leestafel, Laan van Meerdervoort 195, ten geschenke, twee zeer belangrijke boekwerken, overdrukken uit het *Internationales Archiv für Etnographie*:

I. »**Geklopte Boomschors als Kleedingstof op Midden-Celebes**«, *en hare geografische verspreiding in Indonesië*, door **N. Adriani** (*Mapane*) en **Alb. C. Kruyt** (*Posso*), waarin een der vroegste stadia der menschelijke beschaving, de ontwikkeling der kleeding, op volkomen deskundige wijze door twee onzer beste Indische ethnografen wordt beschreven, en waaraan de heer Schmeltz nog eenige zeer verdienstelijke aanteekeningen, als ook een hoogst nuttig register toevoegt.

De zes gekleurde platen, welke dit interessante werk besluiten, geven een duidelijk beeld, hoe de origineele indonesische versieringskunst, ook op geklopte boomschors (*foeja*) toegepast, zoowel wat teekening als kleureneffect aangaat, tot verrassend fraaie resultaten voeren kan. Wat zou het jammer zijn, als deze kunst, welke ten gevolge van den invoer van goedkoope katoentjes, thans nog maar tot enkele streken van onzen archipel beperkt is, langzamerhand geheel uitstierf! En dat zal toch zeker 't geval zijn, als niet, van nu af aan, de kunstliefhebbers, zij die dit werk hebben leeren waardeeren, zich aaneensluiten om hiertegen te waken. Onze permanente Tentoonstelling is een paar mooie Foeja-stukken rijk geweest: een fijne, smaakvol beschilderde mannen-hoofddoek en een allerliefst vrouwenbaadje, die beide zeer bewonderd werden en dan ook al heel gauw voor goeden prijs verkocht zijn. „Boeatan" houdt zich ten zeerste aanbevolen voor toezending van meerdere, maar dan ook van pracht-exemplaren, vooral hoofddoeken, die als wandversiering of ook als tafelkleedjes hier zeker aftrek zullen vinden. Ook mooie, met plantaardige kleurstof beschilderde zakken zouden hier verkoopbaar zijn. Van het geld, dat zij hiermede verdienen, kunnen dan de inboorlingen zich naar hartelust de zoo door hen begeerde, geïmporteerde katoentjes aanschaffen, maar zij moeten daarbij wel terdege merken, dat wij, als koopers van hun werk, heel goed het werkelijk fraaie weten te onderscheiden van het minder-waardige.

II. »**Beiträge zur Ethnographie von Neu-Guinea**«, door **Dr. J. D. E. Schmeltz,** handelende over de stammen aan de Zuidkust van Nederlandsch-Nieuw-Guinea, een streek, die ook op ethnografisch gebied nog zoo goed als onontgonnen ligt en waar dus voor beoefenaars der volkenkunde nog heel wat belangrijks te vinden is.

Dit werk bracht ons het Rauthenstraucher-Joest-Museum te Keulen, weer voor den geest, dat wij dezen zomer bezochten en waar wij de voorloopig in vier ruime zalen ondergebrachte, prachtige collectie ethnografica uit Nieuw-Guinea tentoongesteld zagen, welke nu eerstdaags tot haar volle recht zal komen, als zij door den directeur, dr. Foy, in een expresselijk daartoe gebouwd museum, doelmatig gerangschikt en gekatalogiseerd wordt. Opnieuw moest ons toen de verzuchting van het hart: Wat blijft ons, aan interessante koloniën zoo rijke land op museum-gebied toch schandelijk ten achteren!

»**La Colonisation hollandaise à Java**" is de titel van een lijvig boekdeel door **M. P. Gonnaud** geschreven en onlangs te Parijs door *Challamel* uitgegeven. De geleerde schrijver, dokter in de letteren, heeft tot het samenstellen van dit werk niet alleen talloos verschillende bronnen geraadpleegd, maar zelfs eenigen tijd op Java doorgebracht; hij is er echter niet lang genoeg geweest om zoodanig op de hoogte te komen, dat hij met recht een eigen oordeel uit zou kunnen spreken. Hij heeft zijn stof in vier deelen gesplitst: het 1ste handelt over de aardrijkskundige en natuurlijke gesteldheid van het eiland, waarbij hij vooral *Junghuhn* geraadpleegd heeft; in het 2de beschrijft hij de inboorlingen met hunne zeden en gewoonten, hun geschiedenis en hun godsdienst, terwijl de beide laatste deelen gewijd zijn aan onze vestiging en ons koloniaal bestuur, zooals dat zich door de eeuwen heen heeft ontwikkeld, waarbij hij o. a. vol lof is over de O.I. Compagnie en, geheel in den geest van *Money*, een groote bewondering toont voor van den Bosch en diens cultuurstelsel. Van van Soest's »*Geschiedenis van het Kultuurstelsel*« en van Fransen van de Putte's hervormingen schijnt hem echter niets bekend te zijn. Over het algemeen is hij, in onze oogen, op koloniaal gebied wat *erg* achterlijk in zijne denkbeelden.

De heer **Ward** heeft een verdienstelijk werk verricht door, naast den oorspronkelijken tekst in romeinsche karakters, een goede Engelsche vertaling te geven der zoo pittige verzen van den over geheel Noordelijk Britsch-Indië gevierden, Hindostanschen dichter: **Hali**. Een ieder, die belang stelt in oostersche poezie en haar gedachtenwereld, zal zich tot dit boek aangetrokken gevoelen.

Het geeft een beeld van den geest des tijds, toont, hoe ook de Indiërs niet afkeerig zijn van ontwikkelenden arbeid, hoe zij streven naar moreelen en geestelijken vooruitgang. De dichter, die reeds oud in jaren en in droeve ervaringen is, bleef toch zóó jong van hart, dat geheel op hemzelf toepasselijk is, hetgeen hij van anderen bezingt in de woorden:

They are blithe in adversity — as if they were succesful,
They fight with their feebleness — as if they were athletes,
Their hearts are their measures, who are bringing to a close
Their old age — laughing and talking as if they were youths.

Ook gaat hij niet mank aan het oostersche euvel van overdrijving; integendeel heeft hij een zeer juist begrip van paal en perk, zooals o. a. duidelijk blijkt uit de volgende vers-regels:

For washing, o Reformers! there is good reason left;
So long as any stain upon the cloth is left,
Wash the stain with a will — but do not rub so hard
That no stain upon the cloth — and no cloth be left.

Ofschoon door de vertaling natuurlijk veel verloren moest gaan van de oorspronkelijke eigenaardigheden van taal en stijl, toch geeft zij, zooals ook aan deze beide aanhalingen te zien is, voldoende den geest weer, waarin deze beminnelijke dichter zijne gedachten aan zijne landgenooten mededeelde, en mogen wij, die geen Hindotansch verstaan, ons gelukkig achten, op deze wijze er mee kennis te kunnen maken.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

De Indische Mercuur. 12 Sept. 1905. No. 37.

Z. Exc. Mr. D. Fock. Minister van Kolonien (met portret). — Ricinuszaad van het eiland St. Eustatius, door W. H. Bloemendaal. — Brandstofbesparing in fabrieken door S. L. Jodici. — De jute-Cultuur in Indo-China, door V. H. — De Rijks hoogere Land-, Tuin- en Boschbouwschool. — Ondergrondsche mishandeling van den Theeheester. — Voorlichting op cultuurgebied. — Eene reis op Malakka: Onderzoek naar Tinconcessies. — Uit Consulaire Verslagen. — Verslagen van Maatschappijen. Enz.

ADVERTENTIEN.

In het gezin van een gep. Off. O.-I. Leger bestaat gelegenheid tot vriendelijke OPNAME van

een of twee Kinderen,

met hulp en toezicht op de studie, alsmede Piano-onderwijs.

Brieven franco, onder No. 179, aan het Bureau van dit blad.

Ter overname aangeboden:

Een gunstig bekend

Pension

op goeden stand (Duinoord) met volledigen inventaris. Huursom **650 gld.** Billijke condities. Adres onder letter **W.** aan het Bureau van dit Blad.

Magazijn van

HEEREN- EN DAMESKLEEDING.

G. VERHOOG,

KLEEDERMAKER

Newtonstraat 7, 's-Gravenhage.

Tevens Atelier voor REPARATIE- en KEERWERK.

---

18 à 20 pCt.

De naaml. vennootschap Verbruiksvereeniging

INSULINDE,

2e Schuijtstr. no. 1,

verkoopt à contant

KRUIDENIERSWAREN en COMESTIBLES 18 à 20 pCt.

beneden de gewone winkelprijzen.

Vraagt prijscourant.

De Directeur,

E. C. SENGER.

Joh. P. WASSENAAR,

Schoenmagazijn,

Prins Hendrikstraat 123.

bericht de ontvangst eener ruime collectie **Zomerartikelen** bestaande in fijn **Heeren-, Dames-** en ook **Kinder-Schoenwerk**, ieder paar gegarandeerd. Prijzen billijk. Neem proef met mijn ijzersterke **SCHOOLLAARZEN**

Atelier voor Reparatiën en Maatwerk.

ZUID-HOLLANDSCHE BIERBROUWERIJ

DEN HAAG,

levert op fust en flesschen

Pilsener, Munchener, Lager en Gerste Bieren.

TEL. INT. 2872. — VRAAGT PRIJSCOURANT.

Pension Insulinde.

Sinds 1898

alleen gevestigd **Bankaplein 2, den Haag.**

Schoonste en Gezondste ligging — Tel. Int. 1486.

MEIJROOS & KALSHOVEN, ARNHEM Koningsplein 9.

Export van **Piano's, Harmoniums, Muziek-, Blaas- en Strijkinstrumenten, Gramophones, enz.** naar Oost- en West-Indië.

Speciaal voor de tropen aanbevolen:

Piano's en Vleugels uit de fabriek van JOHN. BRINSMEAD & SONS, LONDON! Garantie **5** jaar.

Catalogus franco op aanvrage.

Het Indisch-Nederlandsch Kantoor,

Conradkade 60, 's-Gravenhage, bij de Laan v. Meerdervoort.

Effecten — **Prolongatie** — Assurantiën (alle branches) — Spaar- en Depositobank — Koopt **Java-Bankbilletten** — Bezorgt **passage** per mailbooten naar Indië, Amerika, Z.-Afrika en O.-Azië. Volledige inlichtingen **kosteloos.**

PIERRE J. MOOIMAN,

Marchand Tailleur.

v. KINSBERGENSTRAAT 100.

Costuums vanaf 22 gld., Demisaisons vanaf 20 gld., Schesterfields en Raglans in alle prijzen. Expres atelier voor reparatiën uitstoomen en oppersen van alle kleedingstukken.

Specialiteit in het verbeteren van niet passende kleeding.

Photographie Artistique.

KOENDERS & Cie.

27 Anna Paulownastraat

LA HAYE.

Téléphone 2221.

De Maleische Taal

DOOR

C. W. HOOGENDOORN,

Gep. Ind. Onderwijzer en met medewerking van MAS SOEDJONO WIRJO, Hoofd der 1e Inlandsche School te Malang, is bij alle boekhandelaren en bij den uitgever van dit blad verkrijgbaar à **50 cents** per exemplaar.

C. E. VAN DRECHT, Chasséstraat 12.

Dames- en Heeren-Modeartikelen.

— DAMES HANDWERKEN. —

Costumes - Peignoirs - Blouses.

DAMES- EN KINDERHOEDEN.

THE LONDON COMPANY,

36, Noord-Einde 36.

BETROUWBARE KLEERMAKERIJ.

Elegante Coupe. — Solide bewerking. — Hoogst billijke prijzen.

Indische Uitrustingen naar de laatst uitgekomen modellen.

Restaurant des Indes.

Prins Hendrikplein 3a

PIEPER-BAARS.

Telephoon 1896.

Iederen dag gelegenheid tot het verkrijgen van volledige rijsttafel en Europeesch eten.

Plat du jours tot 4 uur à f 0.80.

Na 4 uur 1 Gld.

Diners van af f 1.50.

Uitzenden van verschillende Schotels.

VRAAG TARIEVEN.

Enig adres van de beroemde echte IJskaffs Leverworst.

Delicatessen en fijne Vleeschwaren.

Voor bovengenoemde Artikelen is het beste adres bij

N. C. VERKERK,

Prins Hendrikstraat 128.

Voorheen Chef-Kok Witte Societeit.

TELEFOONNUMMER 1850.

Enig adres van de beroemde echte IJskaffs Leverworst.

F. H. BOTHE,

21, Veenestraat -- Den Haag.

SPECIALITEIT IN

GEKLEURDE, ZWARTE en CRÊME STOFFEN.

Nouveaute's voor elk seisoen.

STEEDS GROOTE ASSORTEMENTEN. BILLIJKE PRIJZEN.

Vraagt de bekende Saucen en

FABRIEKSMERK T&D GEDEPONEERD

Uw Leverancier Groenten, Soepen, Zuren van de Firma

TIELEMAN & DROS, *Leiden.*

Wegens vertrek naar Indië

TE HUUR

met 1 Oct. a. s. **een net BOVENHUIS,** *f* **375** per jaar, in de VAN DIEMENSTRAAT 190, vlak bij de Laan van Meerdervoort, desverkiezende gemeubileerd. Aldaar te bevragen.

PIERRE VOS,

Cuisinier, v. Galenstraat 30.

Diners in alle prijzen.

Maison H. VAN AKEN & ZOON, E. Fonvielle Succr.,

Fournisseur de la Cour,

HOOGE NIEUWSTRAAT 40, bij het Lange Voorhout.

Volaille, Gibier, Foies Gras et Truffes.

LA HAYE. Téléphone 1617.

TE KOOP:

Zoolang de voorraad strekt eenige

ZILVEREN HORLOGES voor f 4.50

met garantie. Extra aanbieding.

M. C. A. BUIJS, Horloger,

Witte de Witstraat 140.

Export. Import.

G. C. VAN ZAALEN.

Aardappelhandel,

Zuid Oost Binnensingel 53-55, 's-Gravenhage.

Telegr.adres Zaalen Haag. Telef. Interc. 114.

Magazijn van Lakens en Stoffen.

Joz. J. Dietz,

Md. Tailleur, Korte Houtstraat 7,

DEN HAAG.

Speciale Inrichting voor Ambtsgewaden.

Zwitsersche Wasch-, Electrische Bleek- en Strijkinrichting te RIJSWIJK.

Wit- Bont- Wol- Gordijnen-Wasscherij.

Tapijtreiniging. - Uitstoomerij. - Chemische Wasscherij. - Motzuivering.

GEEN CHLOORKALK. — EIGEN WATERTOREN.

VOORSCHOTTEN

verkrijgbaar op langen en korteren termijn bij

BIGOT, BOOT & Co.

In Assurantien.

DENNENWEG 63 — INT. TEL. 1734

'S GRAVENHAGE.

SPIEGEL EN LIJSTENFABRIEK

van J. ARENS.

28A. ZOUTMANSTRAAT 28A.

Speciale inrichting voor

OVERVERGULDEN.

J. H. K. MEIJER,

IMPORTEUR VAN

Havana-Sigaren, Sigaretten, Tabak enz.

Passage 9, Bezuidenhout 132,

DEN HAAG.

Export naar Oost en West.

J. A. M. Zeij

Tailleur, Heerenstraat 13a.

voorheen Chef-Coupeur te Soerabaia.

Uitrustingen volgens de in Indië gedragen Modellen, voor Officieren, Ambtenaren en Particulieren.

KLEINGELD & ZOON

TAILLEURS.

Parkstraat 39. Den Haag.

Fabriek van Militaire en Civiele Equipementen.

Hofleveranciers van H. M. de Koningin.

PAPESTRAAT 21. — DEN HAAG.

Telephoon 2468.

W. VERVLOET & ZOON.

J. VAN BOMMEL,

Magazijn in Kantoor- en Schrijfbehoeften

Jap. Wandversieringen

PORTRETLIJSTEN in alle maten en

LUXE ARTIKELEN.

60 PRINSESTRAAT, hoek Juffr. Idastraat en 1ste OBRECHTSTRAAT 59.

J. VAN DE GRIEND

Zwarteweg 61-62. DEN HAAG.

Telefoon No. 125.

Expediteur voor Verhuizingen binnen en buiten de stad en vervoer van alle goederen.

H. C. A. TROUWBORST,

Molenstraat 46. Den Haag.

Diverse houten Huishoudelijke Artikelen.

Alle soorten Borstelwerk.

IJzeren Aschbakken, Sponsen en Zeemleder.

Diverse soorten Poetspomades en Schoensmeren, Potlood enz.

RESIDENTIE HYPOTHEEKBANK.

Maatschappelijk kapitaal f 1.000.000.— (Geheel geplaatst.)

's-GRAVENHAGE, PLAATS 1a.

Directie: K. E. ABBING. A. C. DE KANTER.

Verstrekt gelden op eerste Hypotheek en geeft onder Notarieele contrôle, 4 % **Hypotheekbrieven** uit, groot *f* 1000.—, *f* 500.—, *f* 250.—, *f* 100.—

NOORDEINDE 45.

Albert Ashoff

Chemisier.

Specialiteit Overhemden naar maat.

AGUILAR'S

Port-, Sherry- en Madeirawijnen

zijn alom bekend.

Vraagt Prijscourant.

Hoofdkantoor Heerengracht 3, DEN HAAG.

Telephoon Interc. 264.

Bijkantoor: Batavia B. DE BAS & Co.

Filialen: UTRECHT—LEIDEN.

Brandstoffenhandel

C. C. LENS.

Z. O. Binnensingel 97, b/d Zwarteweg, Den Haag.

Interc. Telephoonnummer 120.

Jaar van Oprichting 1843.

E. P. MEIJER,

Koningsplein 6. 's-Gravenhage.

Publiek Telefoonstation No. 2552.

Drogerijen. Specerijen. Toilet-Artikelen.

VERBANDSTOFFEN.

Zieken- en Kinder-Verplegings-Artikelen.

Specialiteits Geneesmiddelen.

Specialiteit in Melk en Melkproducten

Tous nos Articles sont d'une qualité supérieure.

EN GROS.

D. OUDSHOORN,

9, Lange Poten 9,

'S-GRAVENHAGE (Holland).

EN DÉTAIL.

Export over The Whole World.

Grössere Abnahme bedeutenderes Rabat.

Nieuw merk

„Solo" Thee

Geurig en waterhoudend

à f 1.00 en f 1.25.

Firma A. W. PEUCHEN,

v. Speijkstraat 112.

Restaurant Knappstein,

Vlamingstraat 15--17 Den Haag.

Plats du Jour à 50 Cts.

van $11\frac{1}{2}$—2 uur.

Diner van af 80 Cts.

van $4\frac{1}{2}$—7 uur.

E. J. KOPPEN.

Confiseur Patissier

LANGE POTEN 25.

Salon de Rafraichissements.

P. M. Tamson,

Nieuwstraat 7, Telefoon 2533.

PASSERDOOZEN.

VAN GOCH & Co.

in Effecten,

Toussaintkade 8e.

Firma TENZER,

Oude Molstraat 15—15a. Den Haag.

Generaal-Vertegenwoordiging voor Nederland en Indië van verschillende eerste fabrieken in Brandapparaten, fijne Houtwaren voor Branden, Snijden, enz.

Engrosmagazijn en Etalage:

Oude Molstraat No. 2, bij het Stadhuis.

J. F. HANSEN, Mr. Smid.

Magazijn van

Baden, Geysers, Haarden, Kachels en Fornuizen.

GASORNAMENTEN.

Huishoud. Artikelen.

KEPPLERSTRAAT hoek REGENTESSELAAN, 'S-GRAVENHAGE.

Hôtel-Restaurant VAN DER BURG, Wagenstraat 23, den Haag.

Billijke condities voor langdurig verblijf voor Indische Familiën en Pension.

DINERS VAN AF 80 CENTS.

PLATS DU JOUR in keuze met SOEP 50 Cents.

HAARKLEURKAM.

Patent van Hoofdapotheker HOFFERS voor Dames en Heeren. Grijs of rood Haar in vijf minuten *blond, bruin* of *zwart* kleuren. Gegarandeerd onschadelijk en vrij van alle vergif, onder verantwoording van Mr. Dr. HEUFFEL, Arts. Opgangmakende nieuwe vinding en in de geheele leven te gebruiken. Vele duizenden in gebruik. Gebruiksaanwijzing er bij. Prijs *f* **2.60** franco. Rembours 15 ct. meer. Alleenverkoop. Geen filiaal. Geheim verpakt zonder kenmerk. — Firma K. W. KLAVERKAMP, *BLEIJENBURG* 58, Den Haag.

J. L. BEKKER.

Schoen- en Laarzenmagazijn.

Maat en Reparatie.

Bezuidenhout 106,

TELEFOONNUMMER 420.

English Lessons
by Mr. E. HAYWARD,
16 v. Merlenstraat Den Haag.
Inlichtingen te bekomen bij de Uitgevers van dit blad.

G. BULTÉ.
Sedert 1893 gevestigd
16 Witte de Withstraat 16.
Manufacturen, gemaakte en gebreide goederen, zeil, dekens, enz. enz.
Groote sorteering, goedkoopste prijzen, stalen op aanvrage p. o.

SIGARENHANDEL.
H. L. VAN RIJSWIJK,
Passage 40, — Rotonde,
DEN HAAG.
Speciale blikken verpakking voor OOST- en WEST-INDIEN.

American Lunch-Room.
Café-Restaurant Bodega
Spijskaart met groote verscheidenheid.
Spuistraat 12. Den Haag.
L. H. A. STEVENS.

OPGERICHT 1820.
Erve J. v. d. BERGH
Hofleveranciers,
Nieuwstraat 9.
Specialiteit in
Fijne Java koffies, Java en China Theeën.

J. B. Benner,
HOFLEVERANCIER.
79 NOORDEINDE 79.
Piano's en Orgels.

Gevestigd sedert 1880. — BEKROOND 1886.
KOFFERFABRIEK
Wed. F. K. N. BORN & Zn.
Fabriek en magazijn van Koffers, tasschen en lederwaren.
Fabriek WESTERBAANSTRAAT 1 B.
Magazijn VEENKADE 44a, hoek Westerbaanstraat.

Parfumeriën
Toilet-artikelen enz.,
E. Letitre,
Passage 13.

Atelier voor Reparatiën.
Goud, Zilver, Diamant en Horloges,
J. L. BERNHARDI Jr.
Vlamingstraat 11. Den Haag,
tegenover de Fransche Bazar.

Firma D. SCHERRENBERG,
NIEUWE MOLSTRAAT 27.
Papierhandel, Stoom Papieren zakkenfabriek en Drukkerij.
Afdeeling inkoop van oud papier enz.
NIEUWE MOLSTRAAT 44.
TELEFOON 928.

VAN VEEN'S Theesalon.
's-GRAVENHAGE — PLAATS 33.
THEE, KOFFIE, GEMBER, SOJA, enz.
Jap. en Chin. Kunstvoorwerpen.

J. DRIESSEN.
Poelier.
PARKSTRAAT 19. DEN HAAG.
Telefoon 3102.

A. W. HEIJNEN
Noordeinde 48, Den Haag.
Hoofdagentschap voor Den Haag en Omstreken van de
ODEON SPREEK-ZING-MACHINE.
Odeonplaten worden aan twee kanten bespeeld.

's-Gravenhaagsche Kofferfabriek
TASMANSTRAAT 72.
BESTE en GOEDKOOPSTE adres voor alle soorten Hand-, Reis-, Hut-, Mail- en Dienstbodenkoffers.
Alle reparatiën worden spoedig en net afgeleverd.
Aanbevelend **F. W. P. D. TOONEN**

Brückel Mutzenbach
Veenestraat 22, hoek Kettingstraat,
's GRAVENHAGE.
Toiletartikelen, Kramerijen, enz.

VLEESCHHOUWERIJ van
Gebrs. de Zwaan,
HOFLEVERANCIERS.
NOORDSTRAAT 37. Teleph. 849. 's-GRAVENHAGE.
Bevelen zich beleefdelijk aan voor de levering van eerste kwaliteit **Rund-, Kalfs- en Lamsvleesch.**

C. DONKER,
Telefoon 55. HOFSTRAAT 5 's Gravenhage
Hoofd-Agent voor Nederland van de
WAFFENRAD RIJWIELEN,
uit de beroemde geweerenfabriek te Steyr, Oostenrijk.
PROPATRIA RIJWIELEN.

S. NETTO,
Firma H. P. v. d. BURGH & Zn.,
WITTE DE WITHSTRAAT **36,**
DEN HAAG.
Hoeden, Petten en Heeren Mode-Magazijn.
Overhemden op maat, Fantasie Vesten.

F. HINTZE, Spuistraat 60.
Kunst- en ivoordraaier.
Specialiteit in tabaks-, sigaren- en sigarettenpijpen. Wandelstokken.
Atelier voor reparatie van waaiers, ivoor, parelmoer en schildpad.
— — — Opmaken van horens. — — —

Stoffeerderij, Bedden- en Meubelmakerij
Opgericht 1875.
M. C. Kreeft,
Wijd Achterom 113. Den Haag.
Werkplaatsen Hofspui 5B.
— — COMPLETE MEUBILEERING. — —

Firma P. J. KOK.
Dag. Groenmarkt 38.
TELEPHOON 2508.
Spekslagerij en handel in uitsluitend 1ste kwaliteit fijne vleeschwaren.

Spuitwater en Limonade
op **Kogelflesschen** bij abonnement.
Stoomfabriek van koolzuurhoudende dranken.
Laan 26a, 28 & 28a
bij de GROOTE MARKT.

SIGARENFABRIKANT.
UITSLUITEND HANDWERK.
E. J. G. OSKAM,
Importeur van Havana-Sigaren.
Den Haag. Hoogstraat 27. Telefoon 2403.
Speciale verpakking voor Indien.

Heeren hoedenmagazijn
Jean Meyer.
Passage 49--51--52.

Koninklijke Brood- en Beschuitfabriek, LENSVELT NICOLA,
DEN HAAG. TELEFOON No. 2531. VEENESTRAAT 23.
Luncheon room.
KOFFIE. — THEE. — CHOCOLADE.

„A la Parisienne."
J. KROGER. SPUISTRAAT 32. DEN HAAG.
3de huis van af de Passage.
Dames en Kinderkleeding.
SPECIALITEIT REFORMKLEEDING.
CHIQUE COUPE. **ACCURATE BEWERKING.**

KLEEDERMAKERIJ
VAN
P. F. J. VAN ZUIJLEN,
PIET-HEINSTRAAT 55.
Soliede stoffen goedpassende Coupe.
Billijke prijzen.

A. A. BOLT,
Confiseur, Patissier. — ***HOFLEVERANCIER.***
BANKASTRAAT 4f, 4c, 4d, 4e.
Echte Indische Spekkoek.
Ook verkrijgbaar in „BOEATAN," Plaats 9.

Sigaren en Sigaretten
Magazijn „WILHELMINA",
Gedempte Burgwal 39,
Den Haag.
☞ Monsters worden gratis en franco op aanvrage toegezonden.

DE KINDERWINKEL.
Specialiteit in Kinderhoeden, Mantels, Jurken enz. enz.
Levering van complete Luiermanden.
J. T. H. VRIES. Schoolstraat 32.

COMPAGNIE BORDELAISE
Lange Poten 23.
Pilsener Urquel.
Wijnen en Gedistilleerd.

J. M. RIEL,
Hemsterhuisstraat 72.
Drogerijen, Specerijen, Chemicaliën, Verfwaren, Lakken en Vernissen.
SPONZEN en ZEEMEN.

J. C. FERON,
MAGAZIJN VAN MEUBELEN EN SPIEGELS.
Behangerij en Stoffeerderij.
VEENKADE 6. — DEN HAAG.

F. HAPPEL, Drogist
1ste Wagenstraat 63. DEN HAAG.
Drogerijen, Chemicaliën, Binnen- en Buitenlandsche Geneesmiddelen, Zeepen, Eau de Cologne enz.
Specialiteit: Happel's beroemd eksteroogen- en huideelt-tinctuur f 0.40 per flacon franco p. p. na ontvangst van postwissel af f 0.50.

Wijnhandel.
J. R. SNOECK HENKEMANS,
Firma VOSS & Co.,
's GRAVENHAGE. — — — LAAN 10.
Telephoon 1973.
Vraagt de prijscourant.

J. H. F. LEMPERS,
SPUISTRAAT 68, 's-GRAVENHAGE.
Grootste sorteering in
Chineesch, Japansch, Porcelein en Delftsch Aardewerk en Luxe-Artikelen.

Confiserie, Chocolaterie PASSAGE 30
Groote sorteering TABLETTEN van de eerste binnen- en buitenlandsche huizen.
Karstel's Florabonbons, Rumboonen, Moccaboonen enz.
Prima Cacaopoeders van Van Houten, Karstel, Suchard enz.

J. KNEGTEL
IN
Gedistilleerd, Wijnen en Likeuren Bierbottelarij.
SPECIALITEIT IN COGNAC.
Bankastraat 91. **Den Haag.**

MAGAZIJN van
RIJWIELEN, ONDERDEELEN,
en **Sportartikelen.**
1e Klas Reparatie-Inrichting.
Aanbevelend,
JOSEPH VAN BOMMEL,
Agent der GLOBE RIJWIELEN,
Dennenweg 17a, Den Haag, (hoek Spekstraat).

Coiffeur. Maison Elsevier. Parfumeur.
29, BUITENHOF
(vis à vis de la vieille prison)
LA HAYE. Téléphone No. 3386.
Salon de Coiffure de Premier Ordre.
Procédé Antiseptique.
Parfumerie et Brosserie Française et Anglaise.
Grand choix d'éponges.

Vins de Bourgogne
Lupé Chôlet
Cave chez: Mr. P. J. Schretlen
export. **négt en vins.**
Korte Houtstraat 33, Telef. 223.

De Goedkoope Winkel van
H. DE LA COURT,
Hemsterhuisstraat 283.
in Drogerijen, Chemicaliën en Wasartikelen.

BROOD-, BESCHUIT EN KOEKBAKKERIJ
Witte de Withstr. 18 's-Gravenhage.
Dagelijks versche ZOUTE BOLLEN, KRAKELINGEN en ZOUTESTENGELS.
Wed. W. Bakker-Maas, v.h. J. J. Bakker
Hofleverancier.

A. G. AUDIER.
Sigarenhandel.
PRINSESTRAAT 134,
Hoek NOORDWAL.

Fr. POSTMA
TASMANSTRAAT 164.
PIANO- en ORGELMAGAZIJN.
Solied adres voor stemmen.
Speciale inrichting voor reparatie.
VERHUREN en INRUILEN.

Reiskoffers. **MANDEN- EN STOELENFABRIEK** Stoelmatten.
van **N. GERRITSMA,**
VAN DIEMENSTRAAT 82,
is het voordeeligst adres voor Den Haag en omstreken. Reparatiën spoedig, net en billijk.

L. van Gasteren, Westeinde 331.
Prachtige verb. Singer hoogarmmachine van f 47,50 nu contant f 25.
Gebruikte van af f 6.
Reparatiën spoedig en billijk.
Alle Onderdeelen verkrijgbaar tegen geringen prijs.

J. C. VAN LEEUWEN.
Tabak, Sigaren en Sigaretten Magazijn.
Nieuw Duinoord
Valeriusstraat 88

Handel in Koloniale Waren en Comestibles.
Indische Ingrediënten.
Speciaal adres voor diverse soorten
prima Java Theeën.
DANCKERTSSTRAAT 43, bij de Groot Hertoginnelaan.
TELEPHOON 3361. PUBLIEK STATION.

G. J. R. VAN DER GAAG & Zn.
Drogerijen. — Chemicaliën.
Pharmaceutische Specialités.
BAD-, TOILET-, WERKSPONSEN.
Eau de Cologne.
27 GROENMARKT. Telephoon 2512.

Gebr. van de Water
104 Witte de Withstr.
HANDEL IN
Roomboter, Kaas, Eieren en **Fijne Vleeschwaren.**
Franco aan huis bezorgen.

Dick's
DAMPPROOF BOOT & SHOES
Are Superior to all others.
Spuistraat 4. } den Haag.
Piet Heinstraat 20. } Telef. 3332.

M. J. Meijsen,
Confiseur, Patissier, Glacier, Cuisinier.
PIET HEINSTRAAT No. 110.
— — — *Telephoon 1744.* — — —
Levering van koude en warme Schotels.
Dejeuners. — Diners. — Soupers.

Kon. Nederl. Mandenfabriek
FERD. VAN VLIET.
Noordeinde 158.
Interc. Telefoon **3160.**
— **REPARATIE-INRICHTING.** —

Firma A. L. J. & W. DE HAAS,
Vleeschhouwers. — Hofleveranciers.
35 Wagenstraat.
Hoogste onderscheiding Prix d'Excellence Zilveren Medaille v/h. Gem. Bestuur van den Haag.

G. M. WATERREUS.
Piet Heinstraat 133.
BESTE en GOEDKOOPSTE adres voor Indische Ingrediënten, Speciaal voor de RIJSTTAFEL.
Vraagt Prijscourant. Telefoon 1736.

JOHAN DELBOY.
Coiffeur. Bankastraat 6.
Salons voor Dames en Heeren.
Magazijn van Parfumeriën enz.
Merang des Indes, 50 Cts. per flesch.

H. ISERIEF & Zonen.
Plein hoek Korte Poten 1--3.
Lingeriën. — Corsets.
Uitzetten. — Luiermanden.

Broodfabriek „DE ZEEUW", JACOB CATSSTRAAT 182 – 210.
***Specialiteit in* BRUINBROOD,**
Systeem Dr. ALLINSON.
TELEFOON 1046. **B. HUS.**
N.B. In December wordt aan de verbruikers **15 procent** uitbetaald.

J. A. VAN DE LAAK.
71 Wagenstraat 71,
Den Haag.
Uitgebreid Magazijn van alle soorten Borstelwaren, Galanteriën en Kinderspeelgoed.

P. H. SAP,
Assistent-Apotheker en Gediplomeerd Drogist.
TROMPSTRAAT 218, — Den Haag.
HANDEL IN
Medicinale en Toilet ZEEPEN, Medicinale en Minerale WATEREN.
EAU DE COLOGNE.

PIANO- & ORGELMAGAZIJN
D. SENTEUR
Hofstraat 3 'S-GRAVENHAGE
VERKOOPEN, VERHUREN,
STEMMEN EN REPAREEREN.

Jac. v. d. HAAGEN
Nieuwstraat 10a, den Haag.
Gazelle Rijwielen en Onderdeelen
Fabriceert RIJWIELEN volgens alle MODELLEN en maten. Fittings naar verkiezing.
☞ **BONDS-Rijwiel en Motorhersteller.**

N. A. de Bénis
Coiffeur Posticheur.
Theresiastraat 102, hoek Marlastraat
DEN HAAG.

J. J. REESER
Piet Heinstraat 116
Elandstraat 85 en 86.
Serre-Ameublementen.

G. J. HEEMSKERK,
Obrechtstraat 198, ***hoek Reinkenstraat.***
KOLONIALE WAREN, COMESTIBLES.
Chocolade-Suikerwerken.
SAMBALLANS EN DIVERSEN.
Thuére en Papandajanthee.

De Hollandsche Nijverheid,
-. Lange Poten 20, Den Haag. .-.
Speciaal Magazijn van
Eigengemaakte Dames- en Kinderondergoederen.
Soliedste afwerking. — Billijkste prijzen.

WESTEINDE 337.
Magazijn van Spiegels en Schilderijen.
PORTRETLIJSTEN en MORASTANDEN
in alle maten.
Alle soorten ENCADREMENTEN.
A. C. DE ROOS.

Fabriek van Kantoorboeken
H. J. van Bukel,
NIEUWE MOLSTRAAT 50.
Alle soorten van Bindwerk, Etui- en Cartonnagewerk. Opplakken en Vernissen van Landkaarten.
Nette afwerking. Billijke prijzen.

Wed. S. CALFF.
PASSAGE 41 ROTONDE DEN HAAG.
Soliedste adres van Dames-, Heeren- en Kinderschoeisel, Kousen en Heeren Sokken. Specialiteit in Militaire Handschoenen. Atelier voor reparatie en maatwerk.

PAUL C. KAISER,
— **FABRIEK, ELANDSTRAAT 94.** —
Prinsestraat 66,
Elandstraat 94a,
Weimarstraat 35,
Heerengracht 24,
Valeriusstraat hoek Dunklerstraat,
levert alle soorten brood van de beste hoedanigheid

A. B. Brons.
Behanger, Stoffeerder en Beddenmaker,
Fluweelen Burgwal 9, Den Haag.
Solide afwerking Billijke prijzen.

Wed. I. HOEK & Zonen
Visch-, Wild-, Fruit- en Comestibleshandel
2 Vos in Tuinstraat 2,
s'-Gravenhage,
Telef. Interc. 675. Verzending naar Oost- en West-Indië.

MAISON THEODOOR.
Th. A. J. HUIJNINK.
Salon pour la coupe des cheveux et barbe.
Specialité pour des articles de toilet.
Hofstraat 7. **La Haye.**

T. H. v. WESSEL,
Sigaren Magazijn
DE INDISCHE WIJK
Bankastraat 20a, Den Haag.

J. W. POULUS,
Vlamingstraat 49, DEN HAAG.
Magazijn van GOUD, ZILVER en HORLOGES.
Speciaal Atelier tot het repareeren van alle mogelijke artikelen, als: Goud, Zilver, fijne Nikkelwaren, Horloges, enz. enz., tegen uiterst billijke prijzen.

WERKTUIGKUNDIG EN ELECTROTECHNISCH BUREAU.
Handel in OPEL-RIJWIELEN.
L. M. VAN TETTERODE & Co.
Tasmanstraat 104,
bij de Prins Hendrikstraat. — DEN HAAG.

Manufacturen en Dames-Confectie.
Magazijn „Prins Maurits"
PIET HEINSTRAAT 113.
Specialiteit in WITTE GOEDEREN.
Telephoon 4063.

Firma H. W. DUBEL
NOORDEINDE 4.
HOF- EN RIJKSLEVERANCIER
HOLOGER EN OPTICIEN.

RINCK,
Hofleverancier, Schouwburgstraat 2.
Specialiteit in PORTEM., PORTEF., ETUIS, ALBUMS enz.
Billijke Prijzen.
Reparatiën enz. alles zeer solide.
Voor Indië expresse bewerking.

CENTRAAL-APOTHEEK
„De Archipel.”
Javastraat 49. — Telefoon N°. 1352.
R. R. NAUTA, Apotheker.
Handel in:
Chemicaliën & Drogerijen, Verbandstoffen,
Minerale wateren en Zouten,
Homoeopatische Geneesmiddelen van
Dr. Willsman Schwabe in orig. verpakking.
Binnen- en Buitenlandsche Spécialité's
w. o. Quina Laroche per 1/2 fl. 1.—
" " 1/1 fl. 1.90
NB. De recepten worden tegen zeer billijken prijs gereed gemaakt. Indien gewenscht kunnen zij afgehaald worden, zonder verhooging van prijs.

J. J. Sand,
Wagenstraat 114, Den Haag.
Mozaïek en hardgebakken Vloertegels
voor
Kerken, Scholen, Kazernes, Stations, Villa's, Fabrieken, enz.
Verglaasde tegels voor Wandbekleeding.
Teekeningen en prijscourant fr. op aanvrage.

„PAX”,
Zoutmanstraat 29, Den Haag.
Groote keuze: Tegels, Vonga's, Wandteksten op karton en glas, Photo's, chr. en fant.; nieuwste jongens en meisjes prachtbandjes, Prentb., ook chr.; inkten, lijm, schrijf-, school- en kantoorbehoeften.

MAISON DROUOT
Lange Houtstraat 7 en 2, Den Haag.
Telephoon 753.
GROOTSTE INRICHTING
tot compleete Meubeleering, Behangerij, Stoffeerderij.
EIGEN MEUBELFABRIEK.
Antiquiteiten en Kunstvoorwerpen.

HET HUIS VOOR FOURNITUREN.
PRINS HENDRIKSTRAAT,
hoek W.-Pyrmontkade. — HAAG.

Specialiteit in artikelen
ter garneering van
Damescostuums, Voerings, Handschoenen, enz.

Natuurlijke Bronwateren.
„Gradatio”,
Amst. Veerkade 7a, Telefoon 984.
Kaiserbrunnen.

K. H, BRUGGEMANS,
v. Diemenstraat 61—63.
Handel in Spiegel- en Vensterglas.
Huisschilder en Glazenmaker.

Heerenartikelen.
Overhemden op maat.
Gebrs. VOGELS.
HOOGE NIEUWSTRAAT 36.
(Tournooiveld.)
Telephoon No. 746. DEN HAAG.

WASCH-
en **wringmachines** zijn **onmisbaar** in elke Huishouding.
Groote sorteering.
Landbouwkantoor M. J. SPRUYT,
Riviervischmarkt 9, DEN HAAG.

SOLIED en GOEDKOOP
BEDDENMAGAZIJN
van A. KRAAN
ZUIDWAL 42.
Telephoon 1998.

F. C. L. HASE,
Bontwerker.
OPGERICHT 1868.
Fabriek en Magazijn van Pelterijen.
Speciale Heerenhoedenmagazijn.
Lange Poten 17.

Witte Goederen.
Tricot Ondergoederen.
SCHENK & Zn.,
Veenestraat 52, Den Haag.
Lingeries.
Bébé Artikelen.

P. C. MULLER, Witte de Withstraat 103,
DEN HAAG.
RIJWIELHANDEL.
Fabriek der NOVA-Rijwielen.
Agent der TEMPO- en BRUNO-Bijwielen.
1ste Klas Reparatie-Inrichting.
Emailleeren. Verhuren. Vernikkelen.

WISBRUN & LIFFMANN,
Den Haag, Veenestraat 35.
Zijden Stoffen, Garneerartikelen,
Kant, Kantstoffen,
Entre deux, Lint, Knoopen enz.
Beste en Goedkoopste Adres voor Naaisterfournituren.

Ned. Schoen-Industrie.
Westeinde 88. DEN HAAG. Weimarstraat 18.
Grootste en meest gesorteerde Schoenmagazijnen van den Haag en omstreken. Eenig adres waar aan particulieren voor grossiers prijzen wordt verkocht. Specialiteit in platvoetzoolen ook naar gipsvorm en volgens medisch voorschrift.

J. BRAND,
PAPESTRAAT 10.
Tailleur pour Hommes et Dames.
Prix très modérés.

Bloemenmagazijn
van Th. JANSEN,
Koningin Emmakade 89.
Telephoon n°. 2556.
Aanleg en onderhoud van Tuinen.

Firma Wed, C. P. MIJNLIEF,
Lange Beestenmarkt 65a.
Bekroond met Gouden en Verguld Zilveren Medaille te 's-Gravenhage 1898.
Mijnlief's Kinder- en Zoet Roggebrood
aanbevolen door H.H. doctoren.
OPGERICHT 1793.

KANTOOR DER
Begrafenis-Maatschappij
„SECURITAS”.
Waldeck Pyrmontkade 54, Den Haag.
Directeur H. W. MUR.
Grafkransen, Monumenten enz.

Maatschappij „NUTRICIA”
ZOETERMEER,
Filiale Den Haag: Piet Heinstraat 102a.
Telephoon 1739.
Roomboter, Gehomogeneïseerde Melk en Room, Kindermelk systeem Prof. Backhaus.
Leveranciers Rotterdamsche Lloyd, Stoomvaart Mij Nederland, Etat Indépendant du Congo, enz

D. A. Borrebach.
Coiffeur.
TOILETARTIKELEN en SPONZEN.
HOFSPUI No. 73.

A. S. v. ECK.
KORTE POTEN 29. -- Telef. 318.
Gasfitterij.
TUINSLANGEN en SPROEIJERS,
van af 0.75 per Meter

Wat is Cera?
Het geheim van den meubelmaker. Het eenige product dat bewezen heeft geschikt te zijn voor het onderhoud van uwe meubelen.
Uitsluitend verkrijgbaar in flacons van 15 en 25 cent bij: W. H. van IJsselstein drogist Spui 256 tegenover de Bierkade.

SERVICE ANTISEPTIQUE.
Voor een vlugge en nette bediening bezoeke men de **KAPSALON** van
Molenstraat 50. ***J. P. HUMEL,*** **'s-Gravenhage.**
Abonnement: { 14 maal scheren f 1.—. 7 maal haarknippen f 1.—.
Specialiteit in **eau de cologne 471** en het **Indische merk H en S.**

PIANO'S Verhuren. Stemmen. Repareeren.
Van Bergen Henegouwen.
Anna Paulownastraat 19.

Piano's en Orgels,
D. A. RIPPEN.
Gediplom. stemmer „Toonkunst.”
Groote Markt 26a.
Betrouwbaar en voordeelig adres ook voor stemmen en repareeren.

JAC. MOULIJN,
OPTICIEN. — INSTRUMENTMAKER,
2e WAGENSTRAAT 95.
TELEFOON No. **904.**
Billijk en **solied** adres voor alle artikelen voor
ZIEKENVERPLEGING,
Hospitaallinnen, IJszakken, Windkussens, Koortsthermometers, Inhalatie-Apparaten, Medicijnglaasjes, enz.
Brillen en Pince-Nez
volgens voorschrift van HH. Doctoren.
AANLEG en ONDERHOUD van **Electrische Schellen en Telefoonleidingen.**

NAAIMACHINENHANDEL
v/h. A. LEWENSTEIN.
WAGENSTRAAT 18a.
Levert uitsluitend 1ste kwaliteit naaimachinen.
Gratis onderricht in het moderne borduren en stoppen.

J. F. J. BAKKER,
24 Raamstraat 24.
Handel in Koloniale waren & Comestibles
Telephoonnummer 880.
Vraag steeds:
Preanger, Java en Santos koffie.
Dagelijks versch gebrand.
Alsook de Congo Thee per ons 16—20 cts.

W. ROELOFSEN.
Columbusstraat 101.
Teleph. 2774.
Specialiteit in Indische Ingredienten.
Sambals in fleschjes en blikjes, Palmin plantenboter, Sportbeschuit van de kolonie I. B. te Blaricum.

A. A. REGENSBURG
TANDARTS.
Laan van Meerdervoort 157, Den Haag.

S. SPIJER & Co.
Magazijnen in Goud, Zilver, Diamanten,
26 Spuistraat 26 7 Schoolstraat 7
hoek Passage. over de Vischbanken.
'S-GRAVENHAGE.

Ch. W. GUY,
Prins Hendrikstr. 151 DEN HAAG.
Piano's, Orgels en Muziekinstrum.
Stemmen, Repareeren, Verhuren.

B. SCHOEMAKER,
TAILLEUR.
Specialiteit in Engelsche Stoffen.
Westeinde 16. — Den Haag.

SACHS & Co.
Den Haag. Rotterdam. Utrecht.
Specialiteit Hemden naar Maat.

R. BERKENBOSCH, firma H. Spaan
levert steeds prima kwaliteit
Melkbrood.
Korte Beestenmarkt 2. Teleph. 1970.
Reinkenstraat 45. Gedempte Burgwal 31.
DEN HAAG.

P. J. CRAMWINCKEL en ZONEN,
Spiegel- en Lijstenfabrikanten.
KUNSTHANDEL.
NIEUWE HAVEN 360-362, Telefoon N°. 112.
PIETHEINSTRAAT 36, Telefoon N°. 1906.

VERTIN & Co.,
Hooge Nieuwstr. 34 (bij 't Tournooiveld).
Effecten- en Administratiekantoor.
BUREAU DE CHANGE.
Abonnement voor het nazien van loten en aflosbare Effecten onder garantie, tegen eventueel renteverlies. Abonnementsvoorwaarden gratis verkrijgbaar.

Distilleerderij „DE POSTWAGEN”,
Depot Kranestraat 80.
INMAAK-BRANDEWIJN,
per Liter ***f0.75*** en ***f0.80.***

W. PAULUSSEN
Drogist:
SPUI 156a
recht over de St. Jacobstraat
goedkoopste en soliedste adres voor Gummi- en Verbandartikelen.

Mej. W. J. van WIJK
CUISINIÈRE
OBRECHTSTRAAT 57.
Uitzending van Diners.
Telephoon 2665.

H. VAN DE WATER Jzn.,
DEN HAAG.
FREDERIKSTRAAT 18,
KONINGSTRAAT 16.
Goedkoopste adressen voor beslist 1e kwaliteit
BOTER, KAAS, EIEREN en VLEESCHWAREN.

Allright Rijwielen.
„Centaur” „
„Trio” „
Motorrijwielen.
Automobielen.
Sportartikelen.
Ph. Krönig, Reinkenstraat.

Vitrauphanie of Glaspapier
voor horren, puiramen, enz.
H. J. T. MATVELD,
Wagenstraat 127,
eenig filiaal Zoutmanstraat 56.

M. van STEENBERGEN
Groothandel in Aardappelen.
Korte Groenewegje 122—125.
Teleph. Interc. 1989. Telegramadres Steenbergen Haag.
Levering bij minstens een ½ H.L.

POPPEN. POPPEN.
OUDSTE ADRES van POPPEN en POPPENKLEEDING.
Alle soorten reparatiën.
GROOTSTE SORTEERING in
echte haren- en fantasie-pruiken.
Th. A. KEET,
OUDE MOLSTRAAT 11 bij de Papenstraat.

L. A. GIRCOUR
Specialiteit in
Fransche Cognac en Wijn.
Handel in Gedistilleerd en Bieren.
Korte Hoogstraat 11.

„TRANSVALIA”.
Prins-Hendrikstraat 74.
Dr. Jaegers zuiver wollen ondergoederen.
Dames-modeartikelen.
Geconfectionneerde ondergoederen.

Rijwielfabriek en Magazijn BOSCHHOEK.
Gevestigd sedert 1899.
François Valentijnstraat 177,
hoek Anna van Buerenstraat.
Reparatie-Inrichting voor alle bestaande merken van Rijwielen.
Agentuur van 1e Klas Engelsche en Duitsche Fabrieken.

P. F. A. SCHREINER
Behangerij. — Stoffeerderij.
Compleete Meubileering.
Bedden- en Meubel-Magazijnen.
Zoutmanstraat 18-20, DEN HAAG.
Telephoon 1864.

DIENSTBODENKANTOOR
„EURÉKA”
Tasmanstraat 65
DEN HAAG.

Blauwe Hondje.
Groote verscheidenheid in
BINNEN- en BUITENLANDSCHE
SPECIALITEITS-GENEESMIDDELEN.
Vlamingstraat 42. — Telef. 1955.

E. H. PROTZMANN.
's-GRAVENHAGE. — INGENIEUR. — HEERENSTRAAT 8.
Telephoon 275.
Electrische installaties.
Electrische benoodigdheden.

MODES.
Mad^elle P. J. H. SPITS,
Hofspui 9A. Westeinde 187.
Dames- en Kinderhoeden-Magazijn.

Magazijn in Gas-Artikelen,
Wasch-Artikelen, Badtoestellen,
Sanitaire-Inrichtingen, enz. enz.
Lood- en Zinkwerken.
Aanleg van Electrisch Licht, Electrische Schellen en Huis-Telephoons.
J. VAN DER SPEK,
BALISTRAAT 4.
Telephoonnummer 1371.

BRANDSTOFFENHANDEL - C. AANDEWIEL
Hofleverancier van H. M. de Koningin en H. M. de Koningin-Moeder
Kantoor: SUMATRASTRAAT 145, Telephoon 1427, 's-Gravenhage.
Filiaal: BADHUISSTRAAT 103, Telephoon 2854, Scheveningen.

Hofleverancier.
Het materiaal der
KRUMEICH'S INMAAKPOTTEN
is het Hygiënisch volmaakte en vrijwaart den inhoud tegen lucht en temperatuurwisseling.
Men vrage beschrijving.
H. HEIJNEN. Telef. 1174. Hofspui 109.
Magazijn van Huishoudelijke Artikelen.

G. Raumann & Co.
Boekhorststraat 22, den Haag.
MAGAZIJN van
Galanteriën, Kramerijen, Speelgoederen,
SCHOOL- en SCHRIJFBEHOEFTEN
Staalwerken, Schoonmaak-Artikelen, enz. enz.
EN GROS. EN DETAIL.

Gebr. UITERWIJK.
Piet Heinstraat 99. — 's-Gravenhage.
Telephoon 3413.
Huishoudelijke Artikelen.
Haarden, Fornuizen,
Kinderwagens en Sportkarren.
Smederijwerken, etc.

Firma Gebr. KALSE,
Vlamingstraat 41. Den Haag.
KANTOORBOEKHANDEL.
Specialiteit in Lederwaren.
KOFFERS. TASSCHEN.

FABRIEK
VAN
Gaskronen, Kandelabres, Appliques
Kopergieterij. Koperdraaierij. W. J. Schuling. Koperslagerij. Koperdrijverij.
Paveljoensgracht N°. 29a.
FILIAAL: KORTE HOUTSTRAAT N°. 2.
BIJ HET PLEIN.

B. DERKSEN,
Brood- en Beschuitfabriek „de Oude Vette Hen”.
Hofleverancier.
Telephoon 2480. Oude Molstraat 8.
DEN HAAG.
Gewoon en Luxebrood, Beschuit, Krentenbrood enz.

Begrafenis-Onderneming
van D. J. JOUVENAAR.
Hoofd-Kantoor: Veenkade 56.
Specialiteit in GRAFHEKKEN, ZERKEN en MONUMENTEN.

Croes & Co. — Spui 231.
Fabriek van Koper- & Blikwerken.
BLANK, GELAKT en VERNIKKELD.
Gegalvaniseerde artikelen voor HOENDERPARKEN.
alles volgens opgaaf of teekening.
Magazijn van Huishoudelijke Artikelen.
BINNENKISTEN VOOR INDIËN.

VAN RIJSWIJK & ZOON
Hofleveranciers.
Veenkade, Kettingstraat n/d Passage
Bloemwerken van Kunst en Smaak.
AANLEG en ONDERHOUD van TUINEN.
3340 Telefoon 2875.

HAUTE NOUVEAUTÉ
IN
ENGELSCHE STOFFEN
C. A. JANSEN.
TAILLEUR.
Wagenstraat 81. — Den Haag.

Wat onze klanten zeggen!
Zij, die eenmaal hun
Schoenwerk
gekocht hebben bij
„DE CONCURRENT”
45, VLAMINGSTRAAT 45,
KOMEN STEEDS WEDER.

De „Kaplaars”
Herderinnestraat 9,
den leden aanbevolen.

Filiaal van
G. C. SMEELE,
Stoomgrutterij en Mosterdfabriek.
Vogelzaad en Voerartikelen.
Weimarstraat 54.

Ch. F. RIJKEN & Co.
Pianofabrikanten. — Hofleveranciers.
26 Nieuwstraat 26. — DEN HAAG.
Magazijnen van Amerikaansche, Duitsche en Fransche Vleugels, Pianino's en Orgels, in verschillende prijzen, stijlen en houtsoorten.
PIANINO's, speciaal voor het tropische klimaat vervaardigd, in verschillende prijzen voorhanden, welke met certificat d'origine en garantie verkocht worden.
Fabriek speciaal ingericht voor Reparatiën.
Ruime keuze van Huurinstrumenten.
Stemmen, Repareeren, Verhuren.

Modes
C. SAAN, Zoutmanstraat 5.
MAGAZIJN van
gegarneerde Dames- en Kinderhoeden,
Voiles, Linten en Bloemen.